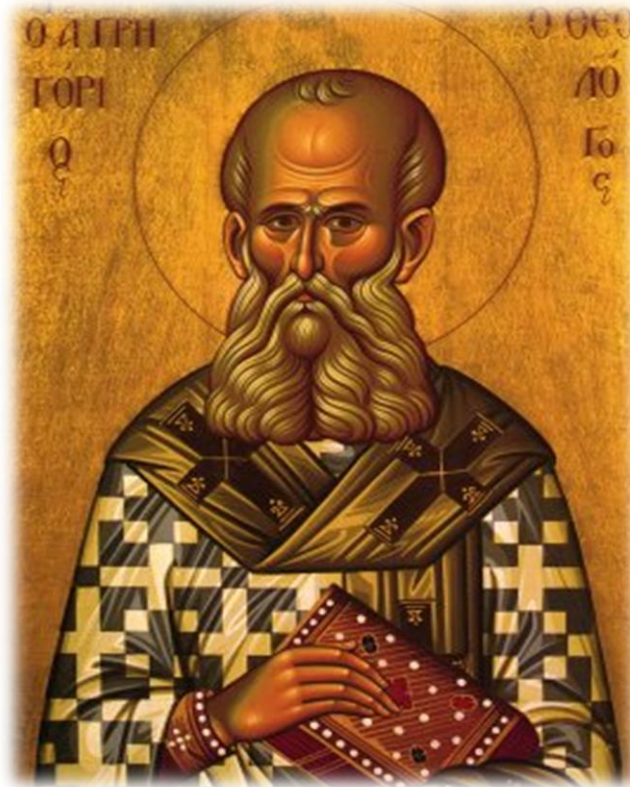

Λόγος εις τὸ Πάσχα.

Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.

1. «Θά σταματήσω εις τὸν φυλάκιόν μου», λέγει ὁ θαυμάσιος Ἀββακούμ (Ἄββακ. 2, 1). Καί ἐγώ θά σταματήσω μαζί του σήμερα ἐπάνω εις τὴν ἐξουσίαν καί τὴν διορατικὴν ἰκανότητα τὴν ὁποῖαν μοῦ ἔχει δώσει τὸ Πνεῦμα, καί θά κατοπτεύσω καί θά ἀναγνωρίσω ὅ,τι θά μοῦ φανερωθῇ καί ὅ,τι θά λεχθῇ πρὸς ἐμέ. Καί ἐσταμάτησα καί κατόπτεισα. Καί νά ἄνδρας ὁ ὁποῖος κάθεται ἐπάνω εις τὰ νέφη καί ὁ ὁποῖος εἶναι πανύψηλος. Ἡ ὄψις του εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν ὄψιν ἀγγέλου καί ἡ στολή του ὡσάν λάμπις ἀστραπῆς ἡ ὁποία σχίζει τὸν οὐρανόν (πρβλ. Ναούμ 2, 5). Καί ἐσήκωσε τὴν χεῖρα του πρὸς τὴν ἀνατολήν καί ἐφώνησε μέ δυνατὴν φωνήν (ἡ φωνή του ἦταν ὡσάν φωνή σάλπιγγος καί γύρω του ὑπῆρχε πλῆθος ἀπὸ μίαν οὐρανίαν στρατιάν) καί εἶπε:

«Σήμερα ἦλθεν ἡ σωτηρία εις τὸν κόσμον, τὸν ὁρατὸν καί τὸν ἀόρατον. Ὁ Χριστὸς ἀνεστήθη ἀπὸ τοὺς νεκρούς, ἀναστηθῆτε μαζί του. Ὁ Χριστὸς ἐπανῆλθεν εις τὴν θέσιν του, ἐπανέλθετε καί σεῖς. Ὁ Χριστὸς ἠλευθερώθη ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ τάφου, ἐλευθερωθῆτε καί σεῖς ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἁμαρτίας. Αἱ πύλαι τοῦ ἄδου ἀνοίγονται, ὁ θάνατος καταλύεται, ὁ παλαιὸς Ἀδάμ ἀπομακρύνεται καί ὁ νέος συμπληρώνεται.

Ἐάν ὑπάρχη κάποια νέα δημιουργία εἰς τόν Χριστόν, ἀνανεωθῆτε καί σεῖς».

Αὐτά ἔλεγεν αὐτός καί οἱ ἄλλοι ἀνυμνοῦσαν, ὅπως εἶχε γίνει καί προηγουμένως, ὅταν ἐφανερώθη εἰς ἡμᾶς ὁ Χριστός μέ τήν ἐπίγειον γέννησίν του, μέ τό «δόξα εἰς τόν Θεόν, ὁ ὁποῖος βρίσκεται εἰς τούς οὐρανοῦς, καί εἰρήνη ἐπάνω εἰς τήν γῆν, συμφώνως πρός τήν ὑπόσχεσίν Του πρός τούς ἀνθρώπους» (Λουκ. 1, 14). Μαζί μέ αὐτούς λέγω καί ἐγώ τά ἴδια πρός σᾶς. Μακάρι δέ νά ἀποκτοῦσα καί φωνήν ἰσάξιαν πρός τήν φωνήν τῶν ἀγγέλων, ἡ ὁποία νά ἀντηχοῦσε ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς γῆς.

2. Πάσχα τοῦ Κυρίου, Πάσχα, καί πάλιν θά εἶπω Πάσχα πρός τιμήν τῆς Ἁγίας Τριάδος. Αὐτή εἶναι δι' ἡμᾶς ἡ ἑορτή τῶν ἑορτῶν καί ἡ πανηγυρίς τῶν πανηγύρεων, ἡ ὁποία τόσον πολύ ξεπερνᾷ ὄχι μόνον τάς ἀνθρωπίνας καί τάς προερχομένας ἀπό τήν γῆν, ἀλλά ἀκόμη καί ἐκείνας τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ καί ὅσας τελοῦνται πρός τιμήν Του, ὅσον ξεπερνᾷ ὁ ἥλιος τούς ἀστέρας. Εἶναι μέν καλή καί ἡ χθεσινή μας λαμπροφορία καί ἡ φωταψία, τήν ὁποίαν ἐκάμαμεν καί ὁ καθένας μόνος του καί ὅλοι μαζί ἀπό κοινοῦ, καί κατὰ τήν ὁποίαν κάθε ἄνθρωπος καί σχεδόν κάθε τι τό ὁποῖον ἔχει ἀξίαν κατεφωτίσαμεν μέ πλῆθος πυρσῶν τήν νύκτα, πρᾶγμα τό ὁποῖον ἀποτελεῖ σύμβολον τοῦ μεγάλου φωτός, ὅπως καί ὁ οὐρανός φωτίζει ἀπό ἐπάνω, καταυγάζων ὅλον τόν κόσμον μέ τήν ὠραιότητά του, ὅπως αἱ ὑπερουράνιοι φύσεις καί οἱ ἄγγελοι, ἡ πρώτη φωτεινή φύσις μετά τήν πρώτην, ἐπειδή ἀπό ἐκείνην προέρχεται, καί ὅπως ἡ Τριάς ἀπό τήν ὁποίαν ἔχει δημιουργηθῆ ὅλον τό φῶς, ἀλλά εἶναι ἀκόμη ὠραιότερα καί πῖο ἐπίσημος ἡ σημερινή. Καθόσον χθές μέν τό φῶς ἦτο προάγγελος τοῦ μεγάλου Φωτός, τό ὁποῖον ἀνασταίνεται, καί κατὰ κάποιον τρόπον μία προεόρτιος χαρά, σήμερα δέ ἑορτάζομεν τήν ἰδίαν τήν Ἀνάστασιν, ἡ ὁποία δέν ἀποτελεῖ πλέον ἀντικείμενον ἐλπίδος, ἀλλά ἔχει ἤδη γίνει πραγματικότης καί ἔχει συγκεντρώσει γύρω της ὅλον τόν κόσμον.

Ὁ καθένας μέν λοιπόν μέ τόν τρόπον του ἄς προσφέρῃ τόν καρπὸν του καί τόν χρόνον αὐτόν καί ἄς προσφέρῃ δῶρον ἑορταστικόν ἀπό τά πνευματικά τά ὁποῖα ἀγαπᾷ ὁ Θεός, μικρόν ἢ μεγαλύτερον ἀναλόγως πρός τάς δυνάμεις του. Διότι τό νά προσφέρῃ κανεὶς δῶρον ἀντάξιον πρός τήν ἑορτήν θά ἠμποροῦσαν ἴσως μόλις καί μετά βίας νά τό ἐπιτύχουν οἱ ἄγγελοι, οἱ πρῶτοι πνευματικοί καί καθαροί καί θεαταί καί μάρτυρες τῆς οὐρανίου δόξης, ἔστω καί ἂν εἶναι προσιτόν εἰς αὐτούς κάθε εἶδος ἐξύμνησις. Ἡμεῖς δέ θά προσφέρωμεν τόν λόγον, τό πῖο ὠραῖον καί πολύτιμον ἀπό τά μέσα τά ὁποῖα διαθέτομεν, ὑμνοῦντες καί

κατ' ἄλλον τρόπον τόν Λόγον διά τās εὐεργεσίας Του πρὸς τούς ἀνθρώπους.

Θά ἀρχίσω δέ ἀπό τό σημεῖον αὐτό. Διότι δέν ἀνέχομαι, ἐνῶ προσφέρω ὡς θυσίαν τούς λόγους μου περί τοῦ μεγάλου Θύματος καί τῆς πιό μεγάλης ἀπό τās ἡμέρας, νά μήν ἀνατρέξω εἰς τόν Θεόν καί νά κάμω ἀπό ἐκεῖ τήν ἀρχήν. Καθαρίσατε πρὸς χάριν μου καί τόν νοῦν καί τήν ἀκοήν καί τήν διάνοιαν, ὅσοι ἐντρυφᾶτε εἰς αὐτά τά πράγματα (ἐπειδή ὁ λόγος ἀναφέρεται εἰς τόν Θεόν καί εἶναι θεῖος), διά νά ἀναχωρήσετε ἀφοῦ θά ἔχετε ἐντρυφήσει πραγματικά εἰς ἐκεῖνα τά ὅποια δέν τελειώνουν ποτέ. Θά εἶναι δέ ὁ λόγος μου πλήρης ἀλλά καί συνάμα πολύ σύντομος, εἰς τρόπον ὥστε, οὔτε νά σᾶς λυπήσῃ μέ τās ἐλλείψεις του, οὔτε καί νά γίνῃ ἀνιαρός ἐξ αἰτίας τοῦ κορεσμοῦ, τόν ὅποιον τυχόν θά σᾶς ἔφερε.

3. Ὁ Θεός ὑπῆρχε μέν πάντοτε, καί ὑπάρχει, καί θά ὑπάρχη, ἢ, καλύτερα, ὑπάρχει πάντοτε. Διότι τό “ὑπῆρχε” καί “θά ὑπάρχη”, εἶναι τμήματα τοῦ χρόνου καί τῆς φθαρτῆς φύσεώς μας. Ὁ ὅρος ὅμως “ὁ ὑπάρχων” ἐκφράζει τό αἰώνιον, καί μέ αὐτόν αὐτοτιτλοφορεῖται ὅταν ἐμφανίζεται εἰς τόν Μωϋσῆ ἐπάνω εἰς τό ὄρος (Ἐξ. 3, 14). Διότι ἔχει συγκεντρώσει καί διατηρεῖ ὅλην τήν “ὑπαρξιν”, ἡ ὁποία οὔτε ἄρχισε ποτέ οὔτε καί θά λήξῃ ποτέ, ὡσάν κάποιος ἀπέραντος καί ἀπεριόριστος ὠκεανός οὐσίας, ὁ ὁποῖος ξεπερνᾷ κάθε ἔννοιαν καί τοῦ χρόνου καί τῆς φύσεως, καί ὁ ὁποῖος ἠμπορεῖ νά σκιαγραφηθῇ κάπως μόνον μέ τόν νοῦν. Καί ἀπό αὐτόν πάλιν μόνον πολύ ἀμυδρά καί περιωρισμένα, ὄχι ἀπό τήν οὐσίαν του ἀλλά ἀπό ἐκεῖνα τά ὅποια βρίσκονται γύρω του, διά νά σχηματισθῇ ἀπό τήν συγκέντρωσιν τῶν διαφόρων ἐξωτερικῶν φαινομένων μία κάποια εἰκόνα τῆς ἀληθείας ἡ ὁποία χάνεται προτοῦ προλάβωμεν νά τήν κρατήσωμεν, καί ἐξαφανίζεται προτοῦ ἠμπορέσωμεν νά τήν συλλάβωμεν μέ τόν νοῦν. Ἡ εἰκόνα δέ αὐτή λάμπει εἰς τόν νοῦν μας, καί μάλιστα μόνον ὅταν αὐτός εἶναι καθαρός, ὅπως ἡ ἀστραπή ἡ ὁποία διαρκεῖ ἐλάχιστα.

Νομίζω δέ (ὅτι γίνεται αὐτό) ἀπό τήν μία μεριά μέν διά νά προσελκύῃ μέ ἐκεῖνο τό ὅποιον ἠμπορεῖ νά γίνῃ κατανοητόν (διότι τό τελείως ἀκατανόητον ἀπογοητεύει καί ἐξουδετερώνει κάθε διάθεσιν προσεγγίσεως), ἀπό τήν ἄλλην δέ διά νά προκαλῆ τόν θαυμασμόν μέ τό ἀκατανόητον. μέ τόν θαυμασμόν νά δημιουργῆ περισσότερο πόθον, μέ τόν πόθον νά καθαρῆ καί μέ τήν κάθαρσιν νά κάνῃ τόν νοῦν μας θεόμορφον. Ἀφοῦ γίνωμεν δέ τέτοιοι, τολμῶ νά τό εἶπω, νά συνα-

ναστρεφόμεθα μέ τό Θεϊόν ώσάν συγγενεΐς. Ό Θεός νά ένώνεται καί νά έπιτρέπη νά Τόν γνωρίσουν θεοί, καί μάλιστα τόσον πολύ, όσον γνωρίζει κι όλας εκείνους τούς όποΐους γνωρίζει. Εΐναι λοιπόν άπειρον τό Θεϊόν καί δυσκολονόητον. Τό μόνον δέ τό όποΐον εΐναι κατανοητόν άπ' αυτό εΐναι τό ότι εΐναι άπειρον, έστω καί άν θά νομίζη κάποιος ότι εΐναι άπλής φύσεως ή καθ' όλοκληρίαν άκατανόητον, ή τελείως κατανοητόν. Διότι πώς θά έπιθυμήσωμεν κάποιον ό όποΐος εΐναι άπλός άπό τήν φύσιν του; Ή άπλότης λοιπόν δέν άποτελεΐ τήν φύσιν του, όπως καί εις τά σύνθετα τήν φύσιν των δέν άποτελεΐ μόνον τό ότι εΐναι σύνθετα.

4. Έπειδή δέ τό άπειρον έξετάζεται άπό δύο πλευράς, άπό τήν άρχήν δηλαδή καί τό τέλος (διότι ό,τι ξεπερνά τά όρια αυτά καί δέν περιορίζεται μέσα σ' αυτά εΐναι άπειρον), όταν μέν στραφῆ ό νοϋς πρός τό ούράνιον βάθος, έπειδή δέν έχει ποϋ νά σταθῆ διά νά στηρίξη τά έξωτερικά γνωρίσματα μέ τά όποΐα άντιλαμβάνεται τόν Θεόν, όνομάζει τό άπειρον καί τό άδιέξοδον τό όποΐον προκύπτει άπό αυτά άναρχον. Όταν δέ στραφῆ πρός τά επίγεια καί τά μέλλοντα, τό όνομάζει άθάνατον καί άφθαρτον. Όταν δέ έξετάση τά πάντα, τό όνομάζει αιώνιον. Διότι αιών δέν εΐναι οϋτε χρόνος, οϋτε κάποιο τμήμα τοϋ χρόνου (διότι δέν μετράται). Άλλά ό,τι εΐναι δι' ήμᾶς ό χρόνος, ό όποΐος μετράται μέ τήν περιφοράν τοϋ ήλίου, αυτό εΐναι διά τά αιώνια ό αιών, ό όποΐος έπεκτείνεται μαζί μέ τά όντα, ώσάν κάποιο χρονικό κίνημα καί διάστημα.

Εις αυτά λοιπόν άς άρκεσθῆ ή τωρινή μου φιλοσοφική ένασχόλησις μέ τόν Θεόν. Διότι δέν ύπάρχει χρόνος δι' αυτά, έπειδή εκείνο τό όποΐον έχομεν νά έξετάσωμεν εΐναι ή οίκονομία καί όχι ή θεολογία. Όταν δέ εΐπω Θεόν, έννοῶ τόν Πατέρα, τόν Υιόν καί τό Άγιον Πνεϋμα. Καί ή θεότης οϋτε διαχέεται πέρα άπ' αυτά, διά νά μήν παραδεχθῶμεν πολλούς θεούς, οϋτε περιορίζονται εις ένα άπ' αυτά, διά νά μήν κατηγορηθῶμεν ότι δεχόμεθα πτωχήν θεότητα, καί νά μήν μᾶς εΐπουν είτε ιουδαΐζοντας έξ αιτίας τῆς μονοθεΐας, είτε έλληνίζοντας έξ αιτίας τῆς πολυθεΐας. Διότι καί εις τά δύο ύπάρχει τό ίδιον κακόν, έστω καί άν εύρίσκεται μέσα εις άντίθετα πράγματα. Έτσι λοιπόν τά Άγια τῶν Αγίων, τά όποΐα δέν άποκαλύπτονται οϋτε εις τά ίδια τά Σεραφεΐμ, καί τά όποΐα δοξάζονται μέ τόν Τρισάγιον ύμνον (βλ. Ήσ. 6, 2 έ.), συγκεντρώνονται εις μίαν άρχήν καί μίαν θεότητα, πράγμα τό όποΐον έχει έξετάσει κατά τρόπον άριστον καί ύψηλόν καί κάποιος άλλος άπό τούς πρίν άπό ήμᾶς.

5. Έπειδή όμως δέν ήτο τοϋτο άρκετόν εις τήν άγαθότητα, τό νά κινῆται μόνον μέ τήν σκέψιν της, αλλά έπρεπε νά διασκορπισθῆ τό

ἀγαθόν καί νά ἐξαπλωθῆ, εἰς τρόπον ὥστε νά γίνουν περισσότερα τά εὐεργετούμενα (διότι αὐτό ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν τῆς ἀπείρου ἀγαθότητος), κατ' ἀρχήν μὲν δημιουργεῖ μέ τήν σκέψιν τοὺς ἀγγέλους καί τὰς οὐρανίας δυνάμεις. Καί ἡ σκέψις τῆς γίνεται ἔργον, τό ὁποῖον συμπληρώνεται ἀπό τόν Λόγον καί ὀλοκληρώνεται ἀπό τό Πνεῦμα. Καί ἔτσι ἐδημιουργήθησαν δεύτεραι λαμπρότητες, ὑπηρετά τῆς πρώτης λαμπρότητος, τὰς ὁποίας πρέπει νά θεωρήσωμεν εἴτε νοερά πνεύματα, εἴτε πῦρ, κατὰ κάποιον τρόπον, ἄϋλον καί ἀσώματον, εἴτε ὡς κάποιαν ἄλλην φύσιν, ἡ ὁποία νά ταιριάζῃ ὅσον τό δυνατόν περισσότερο πρὸς τά λεχθέντα. Θέλω μὲν νά εἶπω ὅτι δέν ἤμποροῦν νά κινηθοῦν πρὸς τό κακόν, καί ὅτι μόνον πρὸς τό καλόν ἤμποροῦν νά βαδίσουν, ἐπειδή εὐρίσκονται γύρω ἀπό τόν Θεόν καί φωτίζονται πρῶται ἀπ' Αὐτόν (διότι ὁ φωτισμός τῶν ἐπιγείων ἀποτελεῖ δεύτερον φωτισμόν). Μὲ ἀναγκάζει ὅμως νά θεωρήσω καί νά εἶπω, ὅτι δέν εἶναι ἀκίνητοι ἀλλά μόνον δυσκίνητοι, ὁ Ἐωσφόρος, ὁ ὁποῖος ὠνομάσθη ἔτσι ἐξ αἰτίας τῆς λαμπρότητός του (βλ. Ἦσ. 14, 12) καί ὁ ὁποῖος ἔγινε σκοτάδι ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερηφάνειάς του, καί αἱ δυνάμεις αἱ ὁποῖαι ἀπεστάλησαν ὑπό τήν ἀρχηγίαν του, αἱ ὁποῖαι ἐδημιούργησαν τό κακόν μέ τήν ἀπομάκρυνσιν ἀπό τό καλόν καί τό ἐπροκάλεσαν καί εἰς ἡμᾶς.

6. Ἔτσι λοιπόν καί διά τόν λόγον αὐτόν ἐδημιουργήθη ὑπ' Αὐτοῦ ὁ νοητός κόσμος, εἰς τρόπον ὥστε νά ἤμπορῶ ἐγώ νά ἐξετάζω τά πράγματα αὐτά, καταμετρῶν μέ τόν μικρόν λόγον μεγάλα πράγματα. Ἐπειδή δέ τά πρῶτα ἦσαν καλά (Γεν. κεφ. 1) δι' Αὐτόν, ἐννοεῖ (καί δημιουργεῖ) δεύτερον κόσμον, ὑλικόν καί ὁρατόν (αὐτός δέ ὁ κόσμος εἶναι τό ὀργανωμένον σύστημα καί σύνολον τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς καί τῶν μεταξύ αὐτῶν εὐρισκομένων, ἀξιέπαινον μὲν διά τήν τελειότητα κάθε πράγματος χωριστά, ἀλλά ἀκόμη πῖο ἀξιέπαινον ἐξ αἰτίας τοῦ ταιριάσματος καί τῆς ἀρμονίας ἡ ὁποία δημιουργεῖται ἀπ' ὅλα αὐτά, τά ὁποῖα ταιριάζουν τό ἓνα μέ τό ἄλλο καί ὅλα μεταξύ των, διά νά συμπληρώσουν ἓνα ἀρμονικόν σύνολον), διά νά ἀποδείξῃ ὅτι ἤμπορεῖ νά φέρῃ εἰς τήν ὑπαρξιν ὄχι μόνον φύσιν ὁμοίαν πρὸς Αὐτόν ἀλλά καί τελείως διαφορετικὴν ἀπὸ Αὐτόν. Διότι εἶναι μὲν ὅμοια πρὸς τήν Θεότητα τά πνευματικὰ ὄντα, τά ὁποῖα γίνονται ἀντιληπτὰ μόνον μέ τόν νοῦν, ἀλλά ταυτοχρόνως εἶναι τελείως διαφορετικά τά ὄντα τά ὁποῖα γίνονται ἀντιληπτὰ μέ τὰς αἰσθήσεις, καί ἀκόμη περισσότερο διαφορετικά ἀπ' αὐτά εἶναι ἐκεῖνα τά ὁποῖα εἶναι τελείως ἄψυχα καί ἀκίνητα.

7. Ὁ νοῦς μὲν λοιπόν καί ἡ αἴσθησις, τὰ ὅποια διεχωρίσθησαν κατ' αὐτόν τὸν τρόπον τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, παρέμειναν τὸ καθένα μέσα εἰς τὴν φύσιν των καὶ ἔφεραν ἐντός των τὸ μεγαλεῖον τοῦ δημιουργοῦ Λόγου, σιωπηλοὶ ἐγκωμιασταὶ καὶ μεγαλόφωνοι κήρυκες τοῦ μεγαλουργήματος. Δέν ὑπῆρχε δὲ ἀκόμα κράμα καὶ ἀπὸ τὰ δύο, οὔτε κάποια ἔνωσις τῶν ἀντιθέτων, δεῖγμα ἀνωτέρας σοφίας καὶ τῆς ποικιλίας τῶν φύσεων, οὔτε ἦτο γνωστός ὁλος ὁ πλοῦτος τῆς ἀγαθότητος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ δημιουργὸς Λόγος αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ πρᾶγμα ἠθέλε νὰ δείξη, καὶ νὰ παρουσιάσῃ ἓνα ὄν ἀπὸ τὴν ἔνωσιν καὶ τῶν δύο (τῆς ἀοράτου δηλαδή καὶ τῆς ὁρατῆς φύσεως), ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ἀφοῦ ἔλαβε μὲν ἀπὸ τὴν ὕλην, ἡ ὁποία ὑπῆρχεν ἤδη, τὸ σῶμα, καὶ ἀφοῦ ἔβαλεν εἰς αὐτὸ τὴν πνοήν του (τὴν ὁποίαν ὁ λόγος ὀρίζει ὡς νοεράν ψυχὴν καὶ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ), τὸν ἔστησεν ἐπὶ τῆς γῆς ὡσάν ἄλλον κόσμον, κατὰ κάποιον τρόπον, μέγαν μέσα εἰς τὴν μικρότητά του, ὡσάν ἄλλον ἄγγελον, ὡσάν μικρὸν προσκυνητὴν, φύλακα τῆς ὁρατῆς κτίσεως καὶ ἱεουργόν τῆς ἀοράτου, βασιλέα τῶν εὐρισκομένων ἐπὶ τῆς γῆς καὶ κυβερνώμενον ταυτοχρόνως ἀπὸ τὸν Οὐρανόν, ἐπίγειον καὶ οὐράνιον, προσωρινόν καὶ ἀθάνατον, ὁρατόν καὶ ἐννοούμενον, εὐρισκόμενον εἰς τὸ μέσον μεταξύ μεγαλείου καὶ ταπεινότητος. τὸν ἴδιον πνεῦμα καὶ σάρκα.

Πνεῦμα πρὸς χάριν του, καὶ σάρκα διὰ νὰ ἡμπορῇ νὰ ἐξυψώνεται. Τὸ μὲν ἓνα διὰ νὰ ζῆ καὶ νὰ δοξάζῃ τὸν Εὐεργέτην, τὸ δὲ ἄλλο διὰ νὰ ὑποφέρῃ, νὰ ἐνθυμῆται καὶ νὰ διαπαιδαγωγῆται ἀπὸ τὸ πάθος του, ἐπιδιώκων νὰ ἀνυψωθῆ πρὸς τὸ μεγαλεῖον. Ὅν τὸ ὅποῖον διαμένει μὲν εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ μεταβαίνει εἰς ἄλλον κόσμον, καὶ ὡσάν τέλος τοῦ μυστηρίου γίνεται θεὸς ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν του πρὸς Αὐτόν. Διότι εἰς αὐτό, κατὰ τὴν γνώμην μου, ὀδηγεῖ ἡ μετρία λάμψις τῆς ἀληθείας, ἡ ὁποία παρουσιάζεται εἰς τὴν γῆν, εἰς τὸ νὰ ἴδωμεν δηλαδή καὶ νὰ αἰσθανθῶμεν τὴν λαμπρότητα τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶναι ἀνταξία πρὸς Ἐκεῖνον ὁ Ὅποῖος μᾶς συνέθεσε, καὶ ὁ Ὅποῖος θά μᾶς διαλύσῃ καὶ θά μᾶς συνθέσῃ πάλιν κατὰ τρόπον ἀκόμη πῶς ἔνδοξον.

8. Καὶ τὸν ἐτοποθέτησεν εἰς τὸν Παράδεισον (ὁποῖος καὶ ἂν ἦτο ὁ Παράδεισος αὐτός), ἀφοῦ τὸν ἐτίμησε μὲ τὸ αὐτεξούσιον, διὰ νὰ ἀνήκῃ τὸ ἀγαθὸν εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος θά τὸ ἐπιλέξῃ ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ ὅσον εἰς Ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος τοῦ ἔδωσε τὰ σπέρματα τοῦ ἀγαθοῦ, τὸν ἔκαμε γεωργὸν ἀθανάτων φυτῶν, δηλαδή τῶν θείων ἐννοιῶν, καὶ τῶν ἀπλουστέρων καὶ τῶν τελειοτέρων, γυμνόν ἐξ αἰτίας τῆς ἀπλότητος καὶ τῆς χωρὶς πονηρίαν ζωῆς, καὶ χωρὶς κανένα κάλυμμα καὶ πρόβλημα. Διότι

τέτοιος ἔπρεπε νά εἶναι ὁ πρῶτος ἄνθρωπος. Καί τοῦ δίδει τόν νόμον ὡς ἀντικείμενον τοῦ αὐτεξουσίου. Ὁ δέ νόμος ἦτο ἡ ἐντολή ἀπό ποῖα φυτά ἤμποροῦσε νά φάγη καί ποῖα δέν θά ἔπρεπε νά ἀγγίξη.

Εἰς αὐτά δέ ἀνήκε τό δένδρον τῆς γνώσεως, τό ὁποῖον οὔτε ἐφυτεύθη ἀπό τήν ἀρχήν μέ κακόν σκοπόν, οὔτε ἀπηγορεύθη ἀπό φθόνον (ἄς μή φθάσουν μέχρις ἐκεῖ αἱ γλῶσσαι τῶν ἐχθρῶν τοῦ Θεοῦ, καί ἄς μήν μιμηθοῦν τόν ὄφιν!), ἀλλ' ἦτο μέν καλόν ἐάν τό ἐδοκίμαζε κανεῖς εἰς τόν κατάλληλον καιρόν (διότι τό δένδρον, κατά τήν ἄποψίν μου, ἦτο ἡ θέα τοῦ Θεοῦ, τήν ὁποῖαν ἤμποροῦσαν νά πλησιάσουν χωρίς νά κινδυνεύουν μόνον ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι εἶχαν τελειοποιηθῆ μέ τήν ἄσκησιν), ἀλλά δέν ἦτο καλόν διά τούς ἀδοκίμαστους ἀκόμη καί τούς πιό λαιμάργους ὡς πρὸς τήν ἐπιθυμίαν, ὅπως ἡ σκληρά τροφή δέν εἶναι ὠφέλιμος δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀκόμη ἀδύνατοι καί ἔχουν ἀνάγκην ἀπό γάλα. Ἄφοῦ δέ ἐξ αἰτίας τοῦ φθόνου τοῦ διαβόλου καί τῆς παρακινήσεως τῆς γυναικός, ἡ ὁποία ὑπέκυψε σάν πιό ἀδύνατη καί τόν παρεκίνησε καί αὐτόν σάν ἡ πιό κατάλληλη δι' αὐτό (ἀλλοίμονον εἰς τήν ἀδυναμίαν μου! διότι ἡ ἀδυναμία τοῦ προπάτορος εἶναι καί ἰδική μου), ἐλησμόνησε μέν τήν ἐντολήν, ἡ ὁποία τοῦ εἶχε δοθῆ.

Ἐνικήθη ἀπό τήν προσωρινήν γευστικήν δοκιμήν καί ἔτσι ἐξεδιώχθη αὐτομάτως ἀπό τό δένδρον τῆς ζωῆς, ἀπό τόν Παράδεισον καί ἀπό τόν Θεόν ἐξ αἰτίας τῆς κακίας του, καί ἐνεδύθη μέ δερμάτινα ἐνδύματα (πιθανόν μέ τήν πιό βαρειά σάρκα, τήν φθαρτήν καί ἀντίθετον). Καί ὡσάν πρῶτον ἀποτέλεσμα ἀντιλαμβάνεται τήν καταισχύνην του καί κρύπτεται ἀπό τόν Θεόν. Κερδίζει, βεβαίως, κάτι ἀπ' αὐτό: τό ὅτι γίνεται θνητός καί τό ὅτι διακόπτεται ἡ ἁμαρτία διά νά μήν γίνῃ ἀθάνατον τό κακόν, καί ἔτσι ἡ τιμωρία ἀποβαίνει φιλανθρωπία. Διότι ἐγώ ἔτσι πιστεύω ὅτι τιμωρεῖ ὁ Θεός.

9. Ἄφοῦ δέ ἐτιμωρήθη προηγουμένως διά τά πολλά ἁμαρτήματα (ἀπό τά ὁποῖα ἐφύτρωσεν ἡ ρίζα τῆς κακίας) ἀπό διαφόρους αἰτίας καί κατά διαφόρους χρόνους, μέ τόν λόγον, τόν νόμον, τούς προφήτας, τάς εὐεργεσίας, τάς ἀπειλάς, τάς τιμωρίας, τάς πλημμύρας, τάς πυρκαϊάς, τούς πολέμους, τάς νίκας, τάς ἥττας, τά σημεῖα ἀπό τόν οὐρανόν, τά σημεῖα ἀπό τόν ἀέρα, τήν γῆν καί τήν θάλασσαν, μέ τάς ἀνεπίστους μεταβολάς ἀνθρώπων, πόλεων καί λαῶν, πράγματα τά ὁποῖα ἀποσκοποῦσαν εἰς τό νά ἐξαφανισθῆ ἡ κακία, ἔχει ἀνάγκην τελικά ἀπό κάποιο ἰσχυρότερον φάρμακον διά τάς φοβερωτέρας ἀσθενείας, τάς ἀδελφοκτονίας δηλαδή, τάς μοιχείας, τάς ἐπιορκίας, τάς ἀνωμάλους

έπιθυμίας και τό χειρότερον και μεγαλύτερον από όλα τά κακά, τήν ειδωλολατρειάν και τήν μετατόπισιν τῆς προσκυνήσεως από τόν δημιουργόν εἰς τά δημιουργήματα.

Ἐπειδή δέ εἶχεν ἀνάγκην από μεγαλυτέραν βοήθειαν, τοῦ δίδεται και τέτοια: Ἦτο δέ ὁ ἴδιος ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ὁ προαιώνιος, ὁ ἀόρατος, ὁ μή δυνάμενος νά περιορισθῆ, ὁ ἀσώματος, ἡ Ἀρχή ἡ προερχομένη από τήν Ἀρχήν, τό Φῶς τό προερχόμενον ἐκ τοῦ Φωτός, ἡ πηγὴ τῆς ἀθανασίας και τῆς ζωῆς, τό ἀντίγραφον τοῦ πρωτοτύπου κάλλους, ἡ ἀναλλοίωτος σφραγίς, ἡ ἀπαράλλακτος εἰκῶν, ὁ ὄρος και ὁ Λόγος τοῦ Πατρός. Αὐτός εἰσέρχεται εἰς τήν ἰδίαν τήν εἰκόνα Του, ἐνδύεται μέ σάρκα πρὸς χάριν τῆς σαρκός και μέ ψυχὴν πνευματικὴν πρὸς χάριν τῆς ψυχῆς μου, καθαρίζων ἔτσι τό ὅμοιον μέ τό ὅμοιον Του. Καί γίνεται κατά πάντα, ἐκτός από τήν ἀμαρτίαν, τέλειος ἄνθρωπος (Εβρ. 4, 15). Γεννηθεῖς μέν από τήν Παρθένον, τῆς ὁποίας και ἡ ψυχὴ και τό σῶμα εἶχε καθαρισθῆ προηγουμένως από τό Πνεῦμα (διότι ἔπρεπε μέν και νά τιμηθῆ ἡ γέννησις, ἀλλά και νά προτιμηθῆ ἡ παρθενία), παραμείνας δέ Θεός μετά τήν πρόσληψιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Γενόμενος ἔν από τά δύο ἀντίθετα, από τήν σάρκα δηλαδή και τό Πνεῦμα, από τά ὁποῖα τό μέν ἓνα ἔκαμε τό ἄλλο Θεόν, ἐνῶ τό ἄλλο ἔγινε Θεός. Ὡ πόσον ἀξιοθαύμαστος εἶναι ἡ νέα ἔνωσις!

Ὡ πόσον παράδοξος εἶναι ἡ σύνθεσις! Ὁ ὑπάρχων δημιουργεῖται, ὁ ἀδημιούργητος πλάθεται, και ὁ ἀπεριόριστος περιορίζεται διά μέσου τῆς νοερᾶς ψυχῆς, ἡ ὁποία μεσιτεύει εἰς τήν Θεότητα και διά μέσου τῆς ὑλικῆς φύσεως τῆς σαρκός. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δίδει τόν πλοῦτον, γίνεται πτωχός. διότι γίνεται πτωχός κατά τό ὅτι παίρνει τήν σάρκα μου διά νά γίνω ἐγώ πλούσιος μέ τήν Θεότητά Του. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἶναι γεμᾶτος ἀδειάζει. διότι ἀδειάζει από τήν δόξαν Του δι' ὀλίγον καιρόν, διά νά γευθῶ ἐγώ τήν πληρότητά Του. Ποῖος εἶναι ὁ πλοῦτος τῆς ἀγαθότητος; Ποῖον εἶναι τό μυστήριον τό ὁποῖον μέ περιβάλλει; Ἔλαβα τήν θείαν εἰκόνα και δέν τήν ἐφύλαξα. Παίρνει τήν σάρκα μου, και διά νά διατηρήσῃ τήν εἰκόνα, ἀλλά και διά νά κάμη ἀθάνατον τήν σάρκα. Ἔρχεται εἰς δευτέραν συνάφειαν πολύ πιό παράδοξον από τήν πρώτην, καθόσον, τότε μέν ἔδωσε τό καλύτερον, τώρα δέ παίρνει τό χειρότερον. Αὐτό εἶναι ἀκόμη πιό ταιριαστόν εἰς τόν Θεόν, αὐτό εἶναι, δι' ὅσους διαθέτουν κρίσιν, ἀκόμη πιό ὑψηλόν.

10. «Ἀλλά τί μᾶς ἐνδιαφέρουν αὐτά;», θά ἡμποροῦσε νά εἶπη κάποιος από τούς πολύ φιλεόρτους και ἐνθουσιώδεις πιστούς. «Σπη-

ρούνισε τό πουλάρι, διά νά φθάσωμεν εἰς τό τέρμα». «Μίλησέ μας διά τήν ἑορτήν καί δι' ἐκεῖνα διά τά ὅποια ἔχομεν συγκεντρωθῆ σήμερα». Αὐτό λοιπόν καί θά κάμω, ἔστω καί ἂν ἄρχισα κάπως ἀπό ὑψηλότερα πράγματα, ἐπειδή μέ παρακινοῦσε ὁ πόθος καί μέ παρέσυρεν ἡ ρύμη τοῦ λόγου. Δέν θά ἦτο δέ ἴσως ἄσχημον διά τούς φιλομαθεῖς καί φιλοκάλους νά ἐξετάσωμεν δι' ὀλίγων τά σχετικά μέ τήν ἰδίαν τήν ὀνομασίαν τοῦ Πάσχα. Κάτι τέτοιο δέν θά ἀποτελοῦσε ἄσχημον ἐμπειρίαν διά τήν ἀκοήν μας. Τό Πάσχα αὐτό, τό μέγα καί ἀξιοσέβαστον, ἀποκαλεῖται ἀπό τούς Ἑβραίους Φάσκα σύμφωνα μέ τήν γλῶσσαν των.

Ἡ ὀνομασία δέ αὕτη σημαίνει τό πέρασμα, ἱστορικῶς μέ τήν φυγήν ἀπό τήν Αἴγυπτον καί τήν μετανάστευσιν εἰς τήν γῆν Χαναάν, πνευματικῶς δέ τήν ἀνάβασιν καί τήν πρόοδον ἐκ τῶν κάτω πρὸς τά ἄνω καί πρὸς τήν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ἐκεῖνο δέ τό ὅποῖον ἔχομεν ἴδει νά συμβαίνει εἰς πολλά σημεῖα τῆς Γραφῆς, τό νά μεταπλάθωνται δηλαδή ὠρισμένα ὀνόματα ἀπό μίαν κάπως ἀσαφῆ ἔννοιαν εἰς κάποιαν σαφεστέραν, ἢ ἀπό μίαν κάπως τραχεῖαν εἰς κάποιαν πιό εὐπρεπῆ, τό βλέπομεν νά συμβαίνει καί ἐδῶ. Διότι, ἐπειδή ὠρισμένοι ἐνόμισαν ὅτι τό «φάσκα» ἀποτελοῦσε τήν ὀνομασίαν τοῦ σωτηρίου πάθους, ἀφοῦ ἐξελλήνισαν ἐν συνεχείᾳ τήν ὀνομασίαν, συμφώνως πρὸς τήν μεταβολήν τοῦ φῖ εἰς πῖ καί τοῦ κάππα εἰς χῖ, ἀπεκάλεσαν τήν ἡμέραν Πάσχα. Ἀφοῦ δέ παρέλαβεν ἡ συνήθεια τήν ὀνομασίαν, τήν ἰσχυροποίησεν ἀκόμη περισσότερο, ἐπειδή ἡ ἀκοή τῶν πολλῶν ἀποδέχεται μέ περισσοτέραν εὐχαρίστησιν τήν ὀνομασίαν αὐτήν ὡς πιό εὐσεβῆ.

11. Ὁ θεῖος μέν λοιπόν Ἀπόστολος ἀπεφάνθη πρὶν ἀπό ἡμᾶς ὅτι ὀλόκληρος ὁ νόμος εἶναι σκιά τῶν μελλόντων (Κολ. 2, 17) καί ἐκείνων τά ὅποια γίνονται ἀντιληπτά ἀπό τήν ψυχὴν καί τήν διάνοιαν. Ἐπίσης καί ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ὁ ὅποιος πρὶν ἀπό τόν Ἀπόστολον εἶχεν ἐμφανισθῆ εἰς τόν Μωϋσῆ ὅταν ἔδιδε τόν νόμον γύρω ἀπ' αὐτά τά πράγματα. Διότι λέγει: «Φρόντισε νά κάνης τά πάντα συμφώνως πρὸς τόν τύπον ὁ ὅποιος σοῦ ὑπεδείχθη εἰς τό ὄρος», ἐμφανίζων ἔτσι ἐκεῖνα τά ὅποια ἔβλεπεν ὁ Μωϋσῆς ὡσάν σκιαγράφησιν, τρόπον τινά, καί προτύπων ἐκείνων τά ὅποια δέν ἐφαίνοντο.

Καί πιστεύω ὅτι τίποτε δέν ἔχει διαταχθῆ εἰς τήν τύχην, οὔτε χωρὶς λογικὴν αἰτίαν, οὔτε κατὰ τρόπον ταπεινόν, οὔτε κατὰ τρόπον ἀνάξιον πρὸς τήν νομοθεσίαν τοῦ Θεοῦ καί τήν ὑπηρεσίαν τοῦ Μωϋσέως, ἔστω καί ἂν εἶναι δύσκολον νά εὐρεθῆ τό πνευματικόν στοιχεῖον τό ὅποῖον ἀντιστοιχεῖ εἰς κάθε μίαν ἀπό τὰς σκιάς ὅταν τὰς ἐξετάσωμεν

λεπτομερῶς, δηλαδή τά ὅσα ἔχουν νομοθετηθῆ σχετικά μέ τήν ἰδίαν τήν σκηνήν, τάς διαστάσεις της, τά ὑλικά κατασκευῆς της, τούς Λευίτας καί λειτουργούς, οἱ ὅποιοι τά βαστάζουν, καί τά σχετικά μέ τάς θυσίας, μέ τούς καθαρισμούς καί μέ τάς προσφοράς.

Γίνονται δέ αὐτά κατανοητά μόνον ἀπό ἐκείνους οἱ ὅποιοι ὁμοιάζουν ὡς πρός τήν ἀρετήν εἰς τόν Μωϋσῆ, ἢ ἀπό ἐκείνους πού ἔχουν παραπλησίαν πρός αὐτόν μόρφωσιν. Ἐπειδή καί εἰς τό ἴδιο τό ὄρος ὁ Θεός ἐμφανίζεται εἰς τούς ἀνθρώπους, ἀφ' ἑνός μὲν καταβαίνων ὁ ἴδιος ἀπό τήν ὑψηλήν του θέσιν, ἀφ' ἑτέρου δέ ἀνυψώνων ἡμᾶς ἀπό τήν γηϊνήν ταπεινῶσιν, διά νά εἰσέλθῃ κάπως καί ὅσον εἶναι ἀσφαλές Ἐκεῖνος ὁ ὅποιος δέν ἠμπορεῖ νά περιορισθῆ εἰς τήν θνητήν ἀνθρωπίνην φύσιν. Διότι δέν θά ἦτο δυνατόν κατ' ἄλλον τρόπον νά κατανοήσῃ τόν Θεόν τό ὑλικόν σῶμα καί ὁ δέσμιος εἰς τήν ὕλην νοῦς, ἐάν δέν βοηθηθῆ.

Τότε λοιπόν δέν φαίνεται ὅτι ὅλοι ἔχουν ἀξιωθῆ νά εὐρίσκωνται εἰς τήν ἰδίαν τάξιν καί στάσιν, ἀλλά ἄλλος μὲν εἶναι ἄξιος διά τήν μίαν ἄλλος δέ διά τήν ἄλλην, ἀναλόγως, ὅπως νομίζω, πρός τήν καθαρότητά του ὁ καθένας. Ἄλλοι δέ, ὅσοι εἶναι ὅμοιοι μέ τά θηρία ὡς πρός τήν συμπεριφοράν καί ἀνάξιοι διά τά θεῖα μυστήρια, ἔχουν ἀπομακρυνθῆ ὀλότελα καί τό μόνον τό ὅποιον τούς ἐπιτρέπεται εἶναι νά ἀκούουν τήν φωνήν τοῦ Θεοῦ.

12. Ἡμεῖς ὅμως, ἀκολουθοῦντες τήν μέσην ὁδόν μεταξύ ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἔχουν ὀλότελα ὑλικήν διάνοιαν καί ἐκείνων οἱ ὅποιοι εἶναι πολύ θεωρητικοί καί προηγμένοι εἰς τά πνευματικά, διά νά μήν μένωμεν οὔτε ἐντελῶς ἄπρακτοι καί ἀκίνητοι, διά νά μήν γίνωμεν ἀνάξιοι καί ξένοι δι' ἐκεῖνα τά ὅποια μᾶς προσφέρονται (διότι τό μὲν πρῶτον εἶναι κατά κάποιον τρόπον Ἰουδαϊκόν καί ἀνάξιον, τό δέ ἄλλο ἴδιον ἐκείνων οἱ ὅποιοι μαντεύουν ἀπό τά ὄνειρα, καί τά δύο δέ ἐξ ἴσου κατακριτέα), ἔτσι ἄς ὁμιλήσωμεν διά τά πράγματα αὐτά, κατά τρόπον δηλαδή προσιτόν πρός ἡμᾶς καί ὄχι πολύ παράδοξον καί καταγέλαστον εἰς τούς πολλούς. Διότι νομίζομεν ὅτι, ἐπειδή ἐπέσαμεν ἀπ' ἀρχῆς ἐξ αἰτίας τῆς ἀμαρτίας καί παρεσύρθημεν ἀπό τήν ἡδονήν καί ἐφθάσαμεν μέχρι τοῦ νά γίνωμεν εἰδωλολάτραι καί νά κάνωμεν αἰσχράς θυσίας, ἔπρεπε νά συνέλθωμεν πάλιν καί νά ἐπιστρέψωμεν εἰς τήν πρώτην κατάστασιν διά τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Θεοῦ καί Πατρός ἡμῶν, ὁ ὅποιος δέν ἀνείχετο νά ζημιωθῆ τόσον τό ἔργον τῆς χειρός Του, ὁ ἄνθρωπος.

Πῶς λοιπόν πρέπει νά ἀναπλασθῶμεν καί τί νά γίνωμεν; Πρέπει μὲν νά ἀποδοκιμασθῆ ἢ αὐστηρά θεραπεία, ἐπειδή δέν ἠμπορεῖ οὔτε νά

πείση οὔτε νά κτυπήση τό κακόν, τό ὁποῖον ἔχει γίνει δευτέρα φύσις ἀπό τήν συνήθειαν, νά χρησιμοποιοῦθῃ δέ ἢ ἐπιεικῆς καί φιλόανθρωπος μέθοδος τῆς θεραπείας, διά νά ἐπιτευχθῇ ἡ διόρθωσις. Διότι οὔτε βλαστός ὁ ὁποῖος ἔχει κυρτώσει δέν ἠμπορεῖ νά ἀντέξῃ τήν ἀπότομον εὐθυγράμμισιν καί τήν βίαν τῆς χειρός ἢ ὁποῖα προσπαθεῖ νά τόν εὐθυγραμμίσῃ (εὐκολώτερα μὲν λοιπόν θά ἠμποροῦσε νά σπάσῃ παρά νά διορθωθῇ), οὔτε καί εὐέξαπτον καί ἠλικιωμένον ἄλογον, θά ἠμποροῦσε νά ἀνεχθῇ τήν ἐξουσίαν τοῦ χαλινοῦ, χωρίς κάποιο καλόπιασμα καί χαϊδευτικόν κάλεσμα.

Διά τοῦτο μᾶς ἔχει δοθῇ ὡς βοηθός ὁ νόμος, σάν ἓνα περιτείχισμα μεταξύ τοῦ Θεοῦ καί τῶν εἰδώλων, ἀφ' ἑνός μὲν διά νά μᾶς ἐπαναφέρῃ εἰς τόν Θεόν. Καί συγχωρεῖ ὠρισμένα πράγματα εἰς τήν ἀρχήν, διά νά ἐπιτύχῃ τό πιό σπουδαῖον. Συγχωρεῖ κατ' ἀρχήν τās θυσίας, διά νά ἐγκαταστήσῃ μέσα μας τόν Θεόν. Ἐπειτα ὅμως, ὅταν φθάσῃ ὁ κατάλληλος καιρός, θά καταργήσῃ καί τās θυσίας, θά μᾶς ἀλλάξῃ κατά τρόπον σοφόν μέ τμηματικὰς μεταβολὰς καί θά μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τό Εὐαγγέλιον, ἀφοῦ θά εἴμεθα ἤδη προετοιμασμένοι νά τό ἀκολοθήσωμεν πειθήνια.

13. Ἔτσι μὲν λοιπόν καί διά τόν λόγον αὐτόν μᾶς ἐδόθη ὁ γραπτός νόμος, ὁ ὁποῖος μᾶς ὀδηγεῖ εἰς τόν Χριστόν, καί αὐτός εἶναι ὁ λόγος τῶν θυσιῶν, ὅπως πιστεύω ἐγώ. Διά νά μήν ἀγνοῆς δέ τό βάθος τῆς σοφίας καί τόν πλοῦτον τῶν ἀνεξιχνίαστων κριμάτων τοῦ Θεοῦ, δέν ἄφησεν οὔτε αὐτὰς τās θυσίας τελείως ἀνιέρους καί ἀτελεσφόρους οὔτε νά ἔχουν μόνον τήν σημασίαν τοῦ ἀπλοῦ αἵματος, ἀλλά εἰς τās νομικὰς θυσίας ἔχει ἀναμιχθῇ τό ἀθυσίαστον, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τήν πρώτην φύσιν του, σφάγιον, διά νά τό εἶπω ἔτσι, τό ὁποῖον δέν καθαρίζει μόνον μικρόν μέρος τῆς οἰκουμένης οὔτε δι' ὀλίγον μόνον χρόνον, ἀλλά καθαρίζει ὀλόκληρον τόν κόσμον καί μάλιστα εἰς τούς αἰῶνας.

Διά τόν λόγον αὐτόν λαμβάνεται ὡς σφάγιον ἀφ' ἑνός μὲν πρόβατον (Ἐξ. 12, 3 ἐ.), λόγω τῆς ἀθωότητός του καί τοῦ ὅτι ἀποτελοῦσε τό ἔνδυμα τῆς ἀρχαίας γυμνότητος (διότι τέτοιο ἦτο τό σφάγιον τό ὁποῖον ἐθυσιάσθη πρὸς χάριν μας, τό ὁποῖον καί εἶναι καί ὀνομάζεται ἔνδυμα ἀφθαρσίας), ἀφ' ἑτέρου δέ ἀρτιμελές, ὅχι μόνον λόγω τῆς Θεότητος, ἀπό τήν ὁποῖαν δέν ὑπάρχει τίποτε τελειότερον, ἀλλά καί λόγω τῆς ἀνθρωπότητος, ἢ ὁποῖα προσελήφθη καί ἐχρίσθη ἀπό τήν Θεότητα καί ἢ ὁποῖα ἐγένεν ὁμοία μέ ἐκεῖνο τό ὁποῖον τήν εἶχε χρίσει, καί τολμῶ νά τό εἶπω, ὁμοία μέ τόν Θεόν. Λαμβάνεται δέ πρόβατον ἄρρεν ἐπειδή

προσφέρεται υπέρ τοῦ Ἀδάμ, ἢ καλύτερα, ἐπειδή τό πιό σταθερόν προσφέρεται υπέρ τοῦ σταθεροῦ, ἐκείνου ὁ ὁποῖος υπέκυψε πρῶτος εἰς τήν ἀμαρτίαν, ἢ τέλος, ἐπειδή δέν φέρει ἐπάνω του κανένα θηλυκόν καί ἀδύνατον χαρακτηριστικόν καί ἐπειδή ἀπεσπάσθη βιαίως ἀπό τούς παρθενικούς καί μητρικούς δεσμούς καί ἐγεννήθη ἄρρεν ἀπό τήν προφήτιδα, ὅπως ὑπόσχεται ὁ Ἡσαΐας (Ἡσ. 8, 3). Ἐνός ἔτους δέ ὡσάν ἥλιον δικαιοσύνης ἢ προερχόμενον ἀπ' αὐτόν ἢ περιοριζόμενον ἀπό ἐκεῖνο τό ὁποῖον φαίνεται καί ἐπανερχόμενον εἰς τόν ἑαυτόν του, τό ὁποῖον εὐλογεῖται ὡς στέφανος ἀγαθότητος (Ψαλμ. 64, 12) καί εἶναι ἀπό ὅλας τάς πλευράς ἴσον καί ὅμοιον πρὸς τόν ἑαυτόν του, ὄχι μόνον δέ διά τόν λόγον αὐτόν, ἀλλά καί ἐπειδή δίδει ζωήν εἰς τόν κύκλον τῶν ἀρετῶν, αἱ ὁποῖαι ἀναμιγνύονται καί ἀλληλοσυμπληρώνονται συμφώνως πρὸς τόν νόμον τῆς φιλίας καί τῆς ἀρμονίας. Καθαρόν δέ καί γνήσιον, ἐπειδή θεραπεύει ἀπό τάς κατηγορίας καί ἀπό τὰ ἐλαττώματα καί τούς μολυσμούς τῆς κακίας. Διότι ἂν καί ἐσήκωσε τάς ἀμαρτίας μας καί ἐβάστασε τάς ἀσθενείας μας (Ἡσ. 53, 4), ὁ ἴδιος δέν ἔπαθε τίποτε ἀπό ἐκεῖνα τά ὁποῖα ἔχουν ἀνάγκην θεραπείας. Διότι ἐδοκιμάσθη καθ' ὅλα ὅπως καί ἡμεῖς, ἀλλά παρέμεινεν ἀναμάρτητος (Εβρ. 4, 15), ἐπειδή ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κατεδίωξε τό φῶς τό ὁποῖον φωτίζει εἰς τό σκότος (Ἰω. 1, 5), δέν κατώρθωσε νά τόν νικήσῃ.

14. Τί ἀκόμη; Εἰσάγεται μὲν ὁ πρῶτος μήνας, ἢ, καλύτερα, ἡ ἀρχή τῶν μηνῶν (Ἐξ. 12, 2), εἴτε ἐπειδή ἦταν τέτοιος ἀπό τήν ἀρχήν διά τούς Ἰουδαίους εἴτε ἐπειδή ἔγινε κατόπιν διά τόν λόγον αὐτόν καί ἔλαβεν ἀπό τό μυστήριον τό νά εἶναι πρῶτος. Ἀκόμη δέ ἡ δεκάτη τοῦ μηνός, ἐπειδή τό δέκα εἶναι ὁ πιό πλήρης ἀπ' ὅλους τούς ἀριθμούς, ἡ πρώτη τελεία μονάς ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπό μονάδας καί ἡ ὁποία δημιουργεῖ τελειότητα. Διατηρεῖται δέ εἰς τήν πέμπτην ἡμέραν, ἴσως ἐπειδή τό θύμα διά τό ὁποῖον ὀμιλῶ καθαρίζει τάς αἰσθήσεις ἀπό τάς ὁποίας προῆλθε τό παράπτωμα καί γύρω ἀπό τάς ὁποίας διεξάγεται ὁ πόλεμος, ἐπειδή αὐταῖ δέχονται τό κεντρί τῆς ἀμαρτίας. Ἐκλέγεται δέ ὄχι μόνον ἀπό τὰ ἀρνία (Ἐξ. 12, 5) ἀλλά καί ἀπό τό χειρότερον εἶδος καί ἀπό τήν ἀριστεράν χεῖρα τῶν ἐριφίων (Ματθ. 25, 33), ἐπειδή δέν θυσιάζεται μόνον διά τούς δικαίους ἀλλά καί διά τούς ἀμαρτωλούς. Μάλιστα δέ πρό παντός δι' αὐτούς, καθόσον ἡμεῖς ἔχομεν ἀνάγκην μεγαλυτέρας φιλανθρωπίας.

Δέν εἶναι δέ παράδοξον ἐάν τό πρόβατον ἀναζητῆται μὲν κατ' ἀρχήν εἰς κάθε οἰκίαν καί ἐάν δέν εὐρεθῇ τότε ἀνευρίσκεται κατόπιν ἐράνου, λόγῳ τῆς πτωχείας ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ, ἀπό τούς οἴκους τῶν

μεγάλων οικογενειῶν, ἐπειδή τό καλύτερον μέν εἶναι νά ἔχη τήν ικανότητα ὁ καθένας νά τελειωθῆ προσωπικά καί νά προσφέρῃ ζωντανήν καί ἀγίαν θυσίαν εἰς τόν Θεόν ὁ ὁποῖος τόν καλεῖ, καθαγιαζόμενος πάντοτε καί μέ κάθε μέσον. Ἄν δέ αὐτό δέν εἶναι δυνατόν, τότε ἄς χρησιμοποιήσωμεν καί συνεργούς εἰς αὐτό ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εἶναι συγγενεῖς μέ ἡμᾶς ὡς πρός τήν ἀρετήν καί ἄνθρωποι τοῦ ἰδίου ἤθους. Διότι αὐτό νομίζω ὅτι θέλει νά δείξῃ τό παράδειγμα, τό νά ἐρχόμεθα εἰς ἐπαφήν μέ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται πολύ κοντά εἰς τό σφάγιον, ἐάν αὐτό ἤθελε χρειασθῆ.

15. Ἄπ' ἐδῶ προέρχεται ἡ «ιερά νύξ», ἡ ἀντίθετος τῆς νυκτός ἡ ὁποία εἶναι διασκορπισμένη εἰς τόν παρόντα βίον, κατά τήν ὁποίαν διαλύεται τό πρωτόγονον σκότος καί τά πάντα ἔρχονται εἰς τό φῶς, τακτοποιοῦνται καί ἀποκτοῦν μορφήν καί ἔτσι ἀποκτᾶ ὠραιότητα ἡ προηγουμένη ἀσχήμια. Ἄπό ἐδῶ ἀπομακρυνόμεθα ἀπό τήν Αἴγυπτον, τήν σκυθρωπήν ἀμαρτίαν ἡ ὁποία μᾶς καταδιώκει, ἀπό τόν Φαραῶ τόν ἀόρατον τύραννον καί ἀπό τούς σκληρούς ἐργοδότας, καί μεταφερόμεθα εἰς τόν οὐράνιον κόσμον. Καί ἀπελευθερωνόμεθα ἀπό τόν πηλόν καί τήν κατασκευήν πλίνθων, ἀπό τήν ἀχυρένια καί εὐθραυστον κατασκευήν τοῦ σώματος, ἡ ὁποία εἰς τούς πολλούς δέν ἔχει οὔτε κᾶν τήν ἀντοχήν ἀχυρένιων λογισμῶν. Ἄπό ἐδῶ θυσιάζεται ὁ ἀμνός καί σφραγίζονται μέ τό τίμιον αἷμα ἡ πρᾶξις καί ὁ λόγος, δηλαδή ἡ συνήθεια καί ἡ ἐνέργεια, αἱ ὁποῖαι στέκονται εἰς τάς θύρας μας –λέγω δέ θύρας τά κινήματα καί τά δόγματα τοῦ νοῦ, τά ὁποῖα ἀνοίγουν καί κλείονται καλῶς ἀπό τήν θεωρίαν– ἐπειδή κατά κάποιον τρόπον ἡ θεωρία ἀποτελεῖ τό μέτρον τῆς πνευματικῆς ικανότητάς μας.

Ἄπό ἐδῶ δίδεται ἡ τελευταία καί πιό βαρεῖα πληγή εἰς τούς διώκτας καί ἡ ὁποία ἀξίζει πραγματικά εἰς τούς διώκτας, καί ἡ Αἴγυπτος θρηνεῖ τά πρωτότοκα τῶν λογισμῶν καί τῶν πράξεων της (τό ὁποῖον ὀνομάζεται καί ἐξυψώνεται ὡς σπέρμα Χαλδαϊκόν ἀπό τήν Γραφήν (Ἰουδίθ 5, 6) καί νήπια τῆς Βαβυλῶνος τά ὁποῖα ρίπτονται μέ δύναμιν ἐπάνω εἰς τήν πέτραν καί διαλύονται (Ψαλμ. 136, 8-9), καί τά πάντα εἶναι γεμᾶτα ἀπό τήν βοήν καί τήν κραυγήν τῶν Αἰγυπτίων, ἐνῶ ἀπό ἡμᾶς θά ἀπομακρυνθῆ ἐξ αἰτίας τῆς θυσίας τοῦ ἀρνίου ὁ ἐξολοθρευτής ἄγγελος, ἀπό σεβασμόν καί φόβον διά τό χρίσιμον τῆς θύρας.

Ἄπό ἐδῶ προέρχεται καί τό ἐπταήμερον φούσκωμα τῆς ζύμης (Ἐξ. 12, 19) (διότι τό ἐπτά εἶναι ὁ πιό μυστικός ἀπό τούς ἀριθμούς, ὁ ὁποῖος ἀντιστοιχεῖ πρός τόν κόσμον αὐτόν), τῆς παλαιᾶς καί ξυνηῆς κακίας (διότι

δέν προέρχεται από εκείνην ἢ ὁποῖα δημιουργεῖ τό ψωμί καί ζωογονεῖ), διά νά μήν διατρεφώμεθα μέ τό Αἰγυπτιακόν προζύμι καί τό λείψανον τῆς φαρισαϊκῆς διδασκαλίας (Ματθ. 16, 6).

16. Καί αὐτοί μέν ἄς θρηνοῦν, ἀπό ἡμᾶς δέ θά φαγωθῆ τό ἄρνι. Θά φαγωθῆ δέ κατά τήν ἐσπέραν (Ἐξ. 12, 18), ἐπειδή τό πάθος τοῦ Χριστοῦ ἔγινε διά τό τέλος τῶν αἰώνων, καί ἐπειδή παρέδωσε τό Μυστήριον εἰς τούς μαθητάς Του κατά τήν ἐσπέραν, διαλύων τήν σκοτοδίνην τῆς ἁμαρτίας. Δέν μαγειρεύεται δέ ἀλλά προσφέρεται ψητόν, διά νά μήν ἔχη ὁ λόγος μας τίποτε τό ρευστόν καί εὐκολοδιάλυτον, ἀλλά νά εἶναι καλοστημένος καί σταθερός καί δοκιμασμένος ἀπό τό πῦρ τό ὁποῖον καθαρίζει, καί ἐλεύθερος ἀπό κάθε τι τό γήϊνον καί ἀπέριττος, καί νά βοηθούμεθα ἀπό τά καλά κάρβουνα, τά ὁποῖα ἀνάπτονται ἀπό Ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἦλθε νά βάλῃ φωτιάν εἰς τήν γῆν (Λουκᾶ 12, 49), τήν φωτιάν ἐκείνην ἢ ὁποῖα κατακαίει τάς πονηράς συνηθείας καί ἢ ὁποῖα ἐπιταχύνει τό ἄναμμα.

Ὅσον μέν λοιπόν μέρος τοῦ λόγου εἶναι σαρκῶδες καί φαγώσιμον, θά φαγωθῆ καί θά καταναλωθῆ (Ἐξ. 12, 8 ἐ.) μαζί μέ τά ἐντόσθια καί τά κρυφά μέρη τοῦ νοῦ καί θά παραδοθῆ εἰς πνευματικὴν χώνευσιν μέχρι τό κεφάλι καί μέχρι τά πόδια, μέχρι δηλαδή τάς πρώτας ἐνατενίσεις τῆς θεότητος καί τάς τελευταίας σκέψεις περί τῆς σαρκώσεως. Δέν θά βγάλωμεν δέ τίποτε ἔξω ἀπό τήν οἰκίαν, οὔτε καί θά κρατήσωμεν τίποτε διά τήν ἐπομένην ἡμέραν (Ἐξ. 12, 10), ἐπειδή τά περισσότερα ἀπό τά Μυστήριά μας δέν πρέπει νά παρουσιάζωνται εἰς τούς ἐκτός τῆς πίστεως, ἐπειδή δέν ὑπάρχει κάθαρσις ἢ ὁποῖα νά ξεπερνᾷ αὐτήν τήν νύκτα καί ἐπειδή δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἔχουν γίνει κοινωνοί τοῦ Λόγου δέν εἶναι πρᾶγμα ἀξιέπαινον ἢ ἀναβολή. Διότι, ὅπως εἶναι καλόν καί ἀγαπητόν εἰς τόν Θεόν, νά μή διατηρῆται ἡ ὀργή μέχρι νά τελειώσῃ ἡ ἡμέρα, ἀλλά νά ἐξαφανίζεταί πρὶν ἀπό τήν δύσιν τοῦ ἡλίου (Ἐφ. 4, 26), ὅπως καί νά τό ἐκλάβῃς αὐτό, εἴτε ἀπό χρονικήν εἴτε καί ἀπό πνευματικὴν ἄποψιν (διότι δέν εἶναι δι' ἡμᾶς ἀσφαλές τό νά δύῃ ἡ ἡλιος ἐνῶ διατηροῦμεν ἀκόμη τήν ὀργήν μας), ἔτσι δέν πρέπει καί τό φαγητόν αὐτό νά διατηρῆται καθ' ὅλην τήν διάρκειαν τῆς νυκτός, οὔτε νά φυλάσσεται διά τήν ἐπομένην.

Ὅσον δέ μέρος ἔχει κόκκαλα καί δέν ἠμπορεῖ νά φαγωθῆ οὔτε νά γίνῃ ἀπό ἡμᾶς κατανοητόν, δέν πρέπει νά θραυσθῆ (Ἐξ. 12, 46), διαμοιραζόμενον καί κατανοούμενον κατά τρόπον ἐσφαλμένον (διότι θά παραλείψω νά εἶπω ὅτι καί ἀπό τόν Ἰησοῦν, συμφώνως πρὸς τήν ἱστορίαν, δέν

έθραύσθη τίποτε (Ιω. 19, 36), ἄν και οἱ σταυρωταί ἤθελαν νά ἐπισπεύσουν τόν θάνατόν Του ἐξ αἰτίας τοῦ Σαββάτου), οὔτε νά ἀπορριφθῆ και νά συρθῆ ἐδῶ και ἐκεῖ διά νά μήν δοθοῦν τά ἅγια εἰς τούς σκύλους, εἰς τούς κακούς κατασπαρακτάς τοῦ Λόγου, ὅπως δέν πρέπει ἐπίσης νά δοθῆ εἰς τούς χοίρους ἢ λαμπρότης και τό μαργαριτάρι τοῦ Λόγου (Ματθ. 7, 6), ἀλλά θά πρέπει νά καταναλωθῆ ἀπό τήν φωτιάν ἢ ὁποία κατακαίει και τά ὀλοκαυτώματα, νά ἐκλεπτυνθῆ και νά διατηρηθῆ ἀπό τό Πνεῦμα τό ὁποῖον ἐρευνᾷ και γνωρίζει τά πάντα, και νά μήν χαθῆ μέσα εἰς τά ὕδατα, οὔτε νά διασπαρῆ, ὅπως συνέβη μέ τήν κεφαλὴν τοῦ μόσχου τήν ὁποῖαν ἐσχεδίασεν ὁ Μωϋσῆς διά τόν Ἰσραηλιτικόν λαόν διά νά κατακρίνη τήν σκληρότητά του (Ἐξ. 32, 19 ἔ.).

17. Ἀξίζει δέ νά μήν παραβλέψωμεν οὔτε τόν τρόπον κατά τόν ὁποῖον ἐτρώγετο τό ἄρνι, ἐπειδή αὐτό δέν τό ἔκαμεν οὔτε ὁ νόμος, ὁ ὁποῖος ἀρέσκεται νά κρύβη τήν θεωρίαν (τό πνεῦμα) μέ τό γράμμα του. Διότι θά καταναλώσωμεν τό σφάγιον μέ ζῆλον και θά φάγωμεν ἄζυμα μαζί μέ πικρά χόρτα και θά σφίξωμεν μέ ζώνην τήν μέσην μας και θά δέσωμεν τά ὑποδήματά μας και θά κρατήσωμεν μπαστούνι (Ἐξ. 12, 8 ἔ) ὅπως οἱ γέροντες. Θά τά κάμωμεν δέ αὐτά μέ ζῆλον διά νά μήν πάθωμεν ἐκεῖνο τό ὁποῖον ἔπαθεν ὁ Λῶτ, ὁ ὁποῖος εἶχε δεχθῆ τήν ἀπαγορευτικήν ἐντολήν. Ἄς μήν κυττάξωμεν γύρω και ἄς μήν σταματήσωμεν εἰς ὅλα τά περίχωρα.

Ἄς φθάσωμεν εἰς τό ὄρος, διά νά μήν καταστραφῶμεν ἀπό τό παράδοξον πῦρ τό ὁποῖον κατέφαγε τά Σόδομα και διά νά μήν γίνωμεν στήλη ἅλατος (Γεν. 19, 12 ἔ.) ἀπό τήν ἐπιστροφήν εἰς τά χειρότερα πράγματα, πρᾶγμα τό ὁποῖον προκαλεῖ ἡ ἀργοπορία. Ἄς τό φάγωμεν δέ μέ πικρά χόρτα (Ἐξ. 12, 8), ἐπειδή ἡ σύμφωνος μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ ζωή εἶναι δύσκολη και ἀνηφορική, πρό παντός δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται ἀκόμη εἰς τήν ἀρχήν, και ἀπέχει πάρα πολύ ἀπό τήν ἡδονήν. Διότι, ἄν και εἶναι καλός ὁ νέος ζυγός και τό φορτίον ἐλαφρόν (Ματθ. 11, 30), ὅπως ἀκούεις, τοῦτο συμβαίνει λόγω τῆς ἐλπίδος και τῆς ἀνταμοιβῆς, ἢ ὁποία εἶναι πολύ πιό πλουσιοπάροχη ἀπό τήν κακοπάθησιν εἰς τήν γῆν, ἐπειδή, ἀλλοιῶς, ποῖος δέν θά ἔλεγε ὅτι τό Εὐαγγέλιον εἶναι πολύ πιό κοπιαστικόν και δύσκολον; Διότι, ἐνῶ ὁ νόμος ἀπαγορεύει τήν διάπραξιν τῶν ἀμαρτημάτων, ἐμεῖς κατηγορούμεθα και διά τά αἵτια τῶν ἀμαρτημάτων, ὡσάν νά τά εἶχαμεν σχεδόν διαπράξει.

Ὁ νόμος λέγει: «Μή μοιχεύσης» (Ἐξ. 20, 13), ἐνῶ σύ παίρνεις τήν ἐντολήν νά μήν ἀποκτήσης οὔτε ἐπιθυμίαν (Ματθ. 5, 28), διά νά μήν

δώσης εύκαιρίαν μέ τό περίεργον καί πονηρόν βλέμμα νά ανάψη τό πάθος. Ἐκεῖνος λέγει: «μή φονεύσεις» (Ἐξ. 20, 15), ἐνῶ σύ παίρνεις τήν ἐντολήν ὄχι μόνον νά μήν ἀνταποδώσης τό κτύπημα, ἀλλά καί νά ἀφήσης τόν ἑαυτόν σου εἰς τήν διάθεσιν ἐκείνου ὁ ὁποῖος σέ ἐκτύπησε (Ματθ. 5, 39). Πόσον πιό φιλοσοφημένα εἶναι αὐτά ἀπό ἐκεῖνα! Ὁ νόμος λέγει: «μή παραβῆς τόν ὄρκον σου» (Ἐξ. 20, 7), ἐνῶ σύ παίρνεις τήν ἐντολήν νά μήν ὀρκισθῆς καθόλου (Ματθ. 5, 34), οὔτε μικρόν οὔτε μεγαλύτερον ὄρκον, ἐπειδή ὁ ὄρκος γεννᾷ τήν ἐπιορκίαν. Ἐκεῖνος λέγει νά μήν προσαρτίσης ἄλλην οἰκίαν εἰς τήν οἰκίαν σου καί ἄλλον ἀγρόν εἰς τόν ἀγρόν σου (Ἠσ. 5, 8) καταπιέζων τόν πτωχόν, ἐνῶ σύ παίρνεις τήν ἐντολήν νά ἀποχωρισθῆς μέ προθυμίαν καί ἐκεῖνα τά ὁποῖα ἀπέκτησες δικαίως καί νά γυμνωθῆς πρός χάριν τῶν πτωχῶν, διά νά σηκῶνῃς μέ εύκολίαν τόν σταυρόν καί νά γίνῃς πλούσιος ἀπό ἀγαθά τά ὁποῖα δέν φαίνονται (Ματθ. 19, 21).

18. Ἡ μέση δέ εἰς τά ἄλογα μέν ἄς μένη χαλαρή καί χωρίς περιδεσιν (πρβλ. Ἐξ. 12, 11), ἐπειδή δέν διαθέτουν τήν λογικήν ἢ ὁποῖα χαλιναγωγεῖ τās ἡδονάς (δέν θά ἰσχυρισθῶ ὅτι καί ἐκεῖνα γνωρίζουν περιορισμόν τῆς φυσικῆς των ὀρμῆς), ἐνῶ σύ πρέπει νά χαλιναγωγῆς μέ ζώνην καί μέ τήν σύνεσιν τās ἐπιθυμίας καί τήν διάθεσιν διά χρεμέτισμα (Ἱερεμ. 5,8) (ὅπως λέγει ἡ Γραφή, ἢ ὁποῖα διασύρει μέ τόν τρόπον αὐτόν τήν αἰσχύρη τοῦ πάθους), διά νά τρώγῃς καθαρός τό Πάσχα, ἀφοῦ νεκρώσης τά γῆϊνα μέλη σου (Κολ. 3,5) καί ἀφοῦ μιμηθῆς τήν ζώνην τοῦ Ἰωάννου (Ματθ. 3, 4) τοῦ ἐρημίτου, τοῦ Προδρόμου καί μεγάλου Κήρυκος τῆς ἀληθείας. Γνωρίζω καί ἄλλην ζώνην – ἐννοῶ τήν στρατιωτικήν καί ἀνδρικήν – ἀπό τήν ὁποῖαν ὀνομάζονται ὠρισμένοι Σύροι εὔζωνοι ἢ μονόζωνοι (Δ' Βασ. 5, 2), καί λόγῳ τῆς ὁποίας ὁ Θεός ἀπευθυνόμενος πρός τόν Ἰώβ λέγει: «δέσε μέ ζώνην ὡς ἄνδρας τήν μέσην σου καί δός μου ἀπάντησιν ἀνδρικήν» (Ἰώβ 38, 3).

Αὐτήν ὑπερηφανεύεται καί ὁ θεῖος Δαυίδ ὅτι ἔχει περιζωσθῆ ὡς δύναμιν ἐκ Θεοῦ (Ψαλμ. 17, 33) καί παρουσιάζει τόν Θεόν ὡς ἐνδεδυμένον καί περιζωσμένον μέ δύναμιν (Ψαλμ. 92, 1), ὠπλισμένον δηλαδή κατά τῶν ἀσεβῶν, ἐκτός ἂν προτιμᾷ κάποιος τήν δύναμιν, ἢ ὁποῖα τόν κυκλώνει καί σχηματίζει τρόπον τινά ζώνην, νά τήν παρομοιάζῃ μέ ἱμάτιον, ἐπειδή ὁ Θεός ἐνδύεται τό φῶς (Ψαλμ. 103, 2). Διότι ποῖος θά ὑποστηρίξῃ ὅτι ἡ δύναμις καί τό φῶς Του εἶναι ἄσχετα μεταξύ των; Ἀναζητῶ κάτι κοινόν μεταξύ τῆς μέσης τοῦ σώματος καί τῆς ἀληθείας; Πῶς πρέπει νά ἐννοήσωμεν ἐκεῖνο τό ὁποῖον λέγει ὁ ἅγιος Παῦλος:

«σταθῆτε λοιπόν μέ θάρρος ἀφοῦ ζωσθῆτε εἰς τήν μέσην σας τήν ζώνην τῆς ἀληθείας» (Εφ. 6, 14); Μήπως τυχόν ἐπειδή τό πνευματικόν στοιχεῖον περισφίγγει τό ἐπιθυμητικόν καί δέν τό ἀφήνει νά παρασυρθῆ εἰς ἄλλα πράγματα; Διότι δέν θέλει, ἐκεῖνο τό ὁποῖον ἀγαπᾷ κάτι, νά ἔχη τήν ἰδίαν δύναμιν καί πρός τάς ἄλλας ἡδονάς.

19. Τά ὑποδήματά του δέ, ἐκεῖνος μέν ὁ ὁποῖος πρόκειται νά ἐγγίση τήν ἀγίαν καί θεοβάδιστον γῆν, ἄς τά λύη, ὅπως ἔκαμε καί ὁ Μωϋσῆς ἐκεῖνος ἐπάνω εἰς τό ὄρος (Εξ. 3, 5), διά νά μήν φέρη ἐπάνω του τίποτε τό νεκρόν, οὔτε τίποτε τό ὁποῖον νά παρεμβάλλεται μεταξύ Θεοῦ καί ἀνθρώπων. Ὅπως ἐπίσης καί ἄν ἀποστέλλεται κάποιος μαθητής διά νά κηρύξη τό Εὐαγγέλιον, στέλλεται κατά τρόπον ἀσκητικόν καί ἀπλόν (Λουκ. 10, 3 ἐ.). Ὅφείλει, ἐκτός ἀπό τό νά μήν ἔχη ἐπάνω του νομίσματα, οὔτε ράβδον καί ἐκτός ἀπό τό νά διαθέτη μόνον ἕνα χιτῶνα, νά κυκλοφορῆ ἀνυπόδητος, διά νά φανοῦν πόσον ωραῖοι εἶναι οἱ πόδες ἐκείνων οἱ ὁποῖοι κηρύττουν τήν εἰρήνην (Ησ. 52, 7), καί κάθε ἄλλο ἀγαθόν. Ἐκεῖνος δέ ὁ ὁποῖος ἀπομακρύνεται ἀπό τήν Αἴγυπτον καί ἀπό τά σχετικά μέ τήν Αἴγυπτον, ἄς φορέση ὑποδήματα (Εξ. 12, 11), διά νά εἶναι ἀσφαλῆς ἀπό τά ἄλλα πράγματα καί ἐπιπροσθέτως ἀπό τούς σκορπιούς καί τά φίδια, ἀπό τά ὁποῖα ἔχει ἀφθονίαν ἡ Αἴγυπτος, διά νά μήν βλάπτεται ἀπό ἐκείνους οἱ ὁποῖοι κεντοῦν τήν πτέρναν καί τούς ὁποίους ἔχομεν ἐντολήν νά συντρίβωμεν μέ τά πόδια μας (Λουκᾶ 10, 19). Διά τό μπαστούνι (Εξ. 12, 11) δέ καί διά τόν σχετικόν μέ αὐτό συμβολισμόν ἡ ἀποψίς μου εἶναι ἡ ἀκόλουθος: Ἀπό τήν μίαν πλευράν τό θεωρῶ σάν ὑποστήριγμα καί ἀπό τήν ἄλλην ὡς καθοδηγητικόν καί διδασκαλικόν, τό ὁποῖον ἐπαναφέρει εἰς τήν ὀρθήν πίστιν τά λογικά πρόβατα. Ἀλλά διά σέ τώρα παραγγέλλει ὁ νόμος ἐκεῖνο τό ὁποῖον χρησιμοποιεῖται σάν ὑποστήριγμα, διά νά μήν γονατίση κάπου ὁ λογισμός σου ἀκούων δι' αἷμα καί πάθος καί θάνατον Θεοῦ, καί διά νά μήν περιπέσης τυχόν εἰς ἀθεΐαν ἀπό τήν πρόθεσιν σου νά ὑπερασπισθῆς τάχα τόν Θεόν.

Ἀλλά χωρίς ἐντροπήν καί χωρίς ἐνδοιασμούς φάγε τό Σῶμα καί πίε τό Αἷμα, ἐάν ἐπιθυμῆς νά ζήσης, χωρίς νά ἀπιστῆς εἰς τούς λόγους τούς σχετικούς μέ τήν σάρκα, καί χωρίς νά σέ ἐνοχλοῦν οἱ λόγοι οἱ σχετικοί μέ τό πάθος. Νά στέκεσαι γερά στηριγμένος, σταθερός καί ἀκλόνητος, χωρίς νά ἠμπορῆ νά σέ μετακινήση κανεῖς ἀπό τούς ἀντιπάλους, καί χωρίς νά παρασύρεσαι ἀπό λόγους οἱ ὁποῖοι φαίνονται πειστικοί. Σταμάτησε εἰς τό ὕψος σου, στήσε τά πόδια σου εἰς τάς αὐλάς τῆς Ἱερουσαλήμ (Ψαλμ.

13, 21 ἐ.), ἡ ἔρημος θά ἡμερώση, ἡ θάλασσα θά χωρισθῆ πρὸς χάριν σου, ὁ Φαραώ θά πνιγῆ μέσα εἰς αὐτήν, ὁ ἄρτος θά πέση ὡς βροχή ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ὁ βράχος θά ἀναβλύσῃ νερό, οἱ Ἀμαληκῖται θά κατανικηθοῦν (ὄχι μέ ὄπλα μόνον ἀλλὰ καί μέ τὰς ἐχθρικός διά τούς ἀντιπάλους χεῖρας τῶν δικαίων, αἱ ὁποῖαι συμβολίζουν ταυτοχρόνως δέησιν καί τό ἀνίκητον τρόπαιον τοῦ Σταυροῦ), ὁ ποταμός θά ἀνακόψῃ τόν ροῦν του (Ἰησ. Ναυῆ 3, 15), ὁ ἥλιος θά σταματήσῃ, ἡ σελήνη θά ἀναχαιτισθῆ (Ἰησ. Ναυῆ 10, 12), τά τείχη θά κατακρημνισθοῦν χωρίς τήν χρῆσιν κανενός πολεμικοῦ μηχανήματος, πλήθη (ἀγγέλων) θά τρέξουν μπροστά διά νά ἀνοίξουν δρόμον εἰς τούς Ἰσραηλίτας καί νά ἐμποδίσουν τούς ἀλλοφύλους, καί θά σοῦ δοθοῦν καί ὅλα τά ἄλλα, τά ὁποῖα ἀναφέρει ἡ Γραφή ὅτι συνέβησαν μαζί καί μετά ἀπ' αὐτά, διά νά μήν μακρύνω ἀκόμη περισσότερο τόν λόγον. Τέτοιαν ἐορτήν ἐορτάζεις σήμερα.

Μέ τέτοια πράγματα σέ φιλοδωρεῖ ἡ γέννησις Ἐκείνου ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη πρὸς χάριν σου καί ὁ ἐπιτάφιος Ἐκείνου ὁ ὁποῖος ἔπαθεν. Τέτοιο εἶναι διά σέ τό μυστήριον τοῦ Πάσχα. Αὐτά ἐσκιαγράφησεν ὁ νόμος καί τά ὠλοκλήρωσεν ὁ Χριστός, ὁ Ὅποῖος κατέλυσε τό γράμμα καί ὠλοκλήρωσε τό πνεῦμα, καί ὁ Ὅποῖος, ἐνῶ μέ ἐκεῖνα τά ὁποῖα ἔπαθεν ἐδίδαξε τό πάθος, μέ ἐκεῖνα μέ τά ὁποῖα ἐδοξάσθη μᾶς χαρίζει τήν δυνατότητα νά δοξασθῶμεν μαζί Του.

22. Ἦμποροῦμεν λοιπόν νά ἐξετάσωμεν τό πρᾶγμα καί τό δόγμα, τό ὁποῖον ἀπό τούς περισσοτέρους μέν παραβλέπεται, ἀλλά ἀπό ἐμέ ἐξετάζεται ἐκτενέστατα. Διότι, εἰς ποῖον ἐδόθη τό αἷμα τό ὁποῖον ἐχύθη πρὸς χάριν μας καί διά ποῖον πρᾶγμα ἐχύθη τό μεγάλο καί περιβόητον Αἷμα τοῦ Θεοῦ καί ἀρχιερέως καί θύματος ταυτοχρόνως; Διότι εὐρισκόμεθα μέν ὑπό τήν ἐξουσίαν τοῦ πονηροῦ εἰς τόν ὁποῖον εἴχαμεν πωληθῆ ἀπό τήν ἁμαρτίαν μέ ἀντίτιμον τήν ἀπόλαυσιν τῆς κακίας. Ἐάν δέ τό λύτρον δέν ἀνήκει εἰς κανένα ἄλλον παρά εἰς τόν κάτοχον τοῦ δούλου, ἐρωτῶ νά μάθω εἰς ποῖον προσεφέρθη τοῦτο καί διά ποῖον λόγον. Ἐάν μέν προσεφέρθη εἰς τόν πονηρόν, μακρυά ἀπό ἐμέ τέτοια βλασφημία! (ἐάν ὄχι μόνον ἀπό τόν Θεόν, ἀλλά καί τόν ἴδιον τόν Θεόν παίρνη ὡς λύτρον ὁ ληστής, καί παίρνη τόσον ὑψηλόν μισθόν διά τήν δουλείαν τῶν ἀνθρώπων τό θέλημά του, γεγονός διά τό ὁποῖον θά ἦτο δίκαιον νά λυπηθῆ καί νά ἀφήσῃ ἐλευθέρους καί ἡμᾶς). Ἐάν δέ εἰς τόν Πατέρα, κατ' ἀρχήν πῶς ἐγένεν αὐτό; Διότι δέν ἐκρατούμεθα αἰχμάλωτοι ἀπό ἐκεῖνον.

Κατά δεύτερον δέ λόγον, διατί τάχα θά εὐχαριστοῦσε τό Αἷμα τοῦ Μονογενοῦς τόν Πατέρα, ὁ Ὅποῖος δέν ἐδέχθη οὔτε τόν Ἰσαάκ, ὅταν τοῦ εἶχε προσφερθῆ ὡς θυσία ἀπό τόν Πατέρα του, ἀλλά ἄλλαξε τήν θυσίαν καί ἐτοποθέτησε κριάρι εἰς τήν θέσιν τοῦ λογικοῦ θύματος (Γεν. 22, 13); Εἶναι ἐπομένως φανερόν ὅτι τό λαμβάνει μέν ὁ Πατήρ, ἀλλά διά νά ἐκπληρωθῆ τό σχέδιον τῆς σωτηρίας καί ἐπειδή ἔπρεπε νά ἀγιασθῆ ὁ ἄνθρωπος ἀπό τήν ἀνθρωπίνην φύσιν τοῦ Θεοῦ, διά νά μᾶς ἐλευθερώσῃ ὁ Ἰδιος, ἀφοῦ κατενίκησε μέ τήν βίαν τόν τύραννον, καί διά νά μᾶς ἐπαναφέρῃ κοντά Του μέ τήν μεσιτείαν τοῦ Υἱοῦ, ὁ Ὅποῖος ἔδωσε τό Αἷμα Του διά νά μᾶς σώσῃ πρὸς τιμήν τοῦ Πατρός, εἰς τόν Ὅποιον φαίνεται ὅτι παραχωρεῖ τά πάντα.

Αὐτά μέν λοιπόν τά σχετικά μέ τόν Χριστόν καθώς καί ὅλα τά ἄλλα ἄς τά τιμῶμεν μέ σιωπῆν. Ὁ δέ χάλκινος ὄφης κρεμᾶται μέν ἐναντίον τῶν ὄφεων οἱ ὁποῖοι δαγκώνουν, ἀλλά σάν ἀντίθετος εἰκὼν καί ὄχι σάν εἰκὼν Ἐκείνου ὁ ὁποῖος ἔπαθε πρὸς χάριν μας, διότι ὁ ὄφης σώζει ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τόν βλέπουν, ὄχι ἐπειδή τυχόν πιστεύουν ὅτι εἶναι ζωντανός, ἀλλά ἐπειδή εἶναι νεκρός καί νεκρώνει μαζί του τὰς δυνάμεις αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται ὑπό τήν ἐξουσίαν του, ἀφοῦ ἔχει καταργηθῆ καί ὁ ἴδιος, ὅπως τοῦ ἄξιζε (πρβλ. Ἀριθμ. 21, 8-9). Ποῖον λοιπόν ἐπιτάφιον λόγον ἀρμόζει νά τοῦ ἀπαγγείλωμεν; «Ποῦ εἶναι, θάνατε, τό κεντρί σου; Ποῦ εἶναι, ἄδη, ἡ νίκη σου;» (Ὅσ. 13, 14, Κορ. 15, 55). Ἐχεις πληγωθῆ ἀπό τόν Σταυρόν καί ἔχεις θανατωθῆ ἀπό Ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος δίδει ζωήν. Εἶσαι χωρίς πνοήν, νεκρός, ἀκίνητος, χωρίς ἐνέργειαν, ἔστω καί ἂν διατηρῆς τήν μορφήν τοῦ ὄφεως, καθὼς ἔχεις τοποθετηθῆ ὑψηλά διά νά στιγματισθῆς.

23. Θά γίνωμεν δέ μέτοχοι τοῦ Πάσχα, τώρα μέν τυπικά ἀκόμη καί, ἂν αὐτό εἶναι τό παλαιόν, ἀκόμη πιό ἀνεπίσημα (διότι τό Πάσχα τοῦ νόμου, τολμῶ νά τό εἶπω, ἦτο ἀκόμη πιό ἀμυδρός τύπος τοῦ τύπου), ὕστερα δέ ἀπό λίγο πολύ τελειότερα καί καθαρώτερα, ὅταν θά τό πίνῃ μαζί μας νέον ὁ Λόγος εἰς τήν βασιλείαν τοῦ Πατρός (Ματθ. 26, 29) καί θά μᾶς ἀποκαλύπτῃ καί θά μᾶς διδάσκῃ ἐκεῖνα τά ὁποῖα μᾶς ἔχει δείξει τώρα ὄχι τόσον καθαρὰ. Διότι εἶναι πάντοτε νέον ἐκεῖνο τό ὁποῖον γνωρίζομεν τώρα. Ποῖα δέ εἶναι ἡ πόσις καί ἡ ἀπόλαυσις, ἐμεῖς μέν πρέπει νά τό μάθωμεν, Ἐκεῖνος δέ νά τό διδάξῃ καί νά ἀνακοινώσῃ εἰς τούς μαθητάς Του τόν λόγον. Διότι ἡ διδασκαλία εἶναι τροφή καί δι' ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος τρέφει.

Ἀλλά ἐμπρός ἄς γίνωμεν καί ἡμεῖς μέτοχοι τοῦ νόμου, κατά τρόπον ὅμως πνευματικόν καί ὄχι κατά γράμμα, κατά τρόπον τέλειον καί ὄχι

άτελῆ, αἰωνίως καί ὄχι προσωρινῶς. Ἦς κάμωμεν πρωτεύουσάν μας ὄχι τήν κάτω Ἱερουσαλήμ, ἀλλά τήν οὐράνιον μητρόπολιν. Ὅχι ἐκείνην ἡ ὁποία καταπατεῖται τώρα ἀπό στρατεύματα, ἀλλά ἐκείνη ἡ ὁποία δοξάζεται ἀπό τούς Ἀγγέλους. Ἦς θυσιάσωμεν ὄχι νοερά μοσχάρια, οὔτε ἄρνια «τά ὁποῖα ἔχουν κέρατα καί νύχια» (Ψαλμ. 68, 32), τό μεγαλύτερον μέρος τῶν ὁποίων εἶναι νεκρόν καί δέν αἰσθάνεται τίποτε, ἀλλά «ἄς προσφέρωμεν εἰς τόν Θεόν εὐχαριστήριον θυσίαν» (Ψαλμ. 49, 14) εἰς τό οὐράνιον θυσιαστήριον μαζί μέ τούς χορούς τῶν ἀγγέλων.

Ἦς διασχίσωμεν τό πρῶτον χώρισμα (τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου), ἄς προχωρήσωμεν εἰς τό δεύτερον καί ἄς πλησιάσωμεν μέ σεβασμόν εἰς τά Ἅγια τῶν Ἁγίων. Θά εἶπω τό μεγαλύτερον, ἄς προσφέρωμεν τούς ἑαυτούς μας θυσίαν εἰς τόν Θεόν, ἢ καλύτερα, ἄς Τοῦ προσφέρωμεν θυσίαν κάθε ἡμέραν καί μέ κάθε κίνησίν μας. Ἦς δεχώμεθα τά πάντα χάριν τοῦ Λόγου, ἄς μιμούμεθα μέ τά πάθη μας τό πάθος Του, ἄς τιμῶμεν τό αἷμά Του μέ τό αἷμά μας καί ἄς ἀνερχώμεθα μέ προθυμίαν εἰς τόν σταυρόν. Τά καρφιά εἶναι γλυκά, ἔστω καί ἄν προκαλοῦν φοβερούς πόνους. Διότι τό νά ὑποφέρῃ κανεῖς μαζί μέ τόν Χριστόν καί χάριν τοῦ Χριστοῦ εἶναι προτιμώτερον ἀπό τό νά ζῆ ζωήν ἀπολαύσεων κοντά σέ ἄλλους.

24. Ἦν εἶσαι Σίμων Κυρηναῖος (Λουκ. 23, 26), σήκωσε τόν Σταυρόν καί ἀκολούθησέ Τον. Ἦν σταυρωθῆς μαζί Του ὡς ληστής (Λουκ. 23, 40 ἔ.), δεῖξε καλήν προαίρεσιν καί γνώρισε τόν Θεόν. Ἐάν Ἐκεῖνος ἐτοποθετήθη μεταξύ τῶν παρανόμων ἐξ αἰτίας σου καί ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας σου, σύ νά γίνῃς πρὸς χάριν Του πιστός εἰς τόν νόμον Του.

Προσκύνησε Ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ὑψώθη πρὸς χάριν σου εἰς τόν Σταυρόν, ἀκόμη καί ἄν ἔχῃς ὑψωθῆ καί σύ. Κέρδισε κάτι καί ἀπό τήν κακίαν. Ἐξαγόρασε μέ τόν θάνατον τήν σωτηρίαν. Εἴσελθε εἰς τόν Παράδεισον μαζί μέ τόν Ἰησοῦν, διά νά μάθῃς ἀπό ποῖα ἀγαθὰ ἔχεις ἀπομακρυνθῆ. Παρατήρησε τά κάλλη τά ὁποῖα ὑπάρχουν ἐκεῖ. Τόν ληστήν ὁ ὁποῖος διαμαρτύρεται καί ὑβρίζει, ἄφησέ τον νά ἀποθάνῃ ἔξω μαζί μέ τήν βλασφημίαν του. Καί ἄν εἶσαι ὁ Ἰωσήφ ὁ ἀπό Ἀριμαθαίας (Λουκ. 23, 50), ζήτησε τό Σῶμα ἀπό ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος τόν σταυρώνει. Ἦς γίνῃ ἰδικόν σου τό Σῶμα ἐκεῖνο τό ὁποῖον καθαρίζει τόν κόσμον. Καί ἄν εἶσαι ὁ Νικόδημος, ὁ θεοσεβῆς ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος Τόν ἐπεσκέφθη τήν νύκτα (Ἰω. 19, 39), ἐνταφίασέ Τον μέ μύρα. Καί ἄν εἶσαι κάποια Μαρία, ἢ ἡ ἄλλη Μαρία, ἢ ἡ Σαλώμη, ἢ ἡ Ἰωάννα, πήγαινε πρωί-πρωί νά Τόν θρηνήσῃς (Μάρκ. 16,1). Δές πρώτη κυλισμένον τόν λίθον, ἐνδεχομένως καί τούς

ἀγγέλους καί τόν ἴδιον τόν Ἰησοῦν. Πές Του κάτι καί ἄκουσε τήν φωνήν Του. Ἐάν ἀκούσης «μή μέ ἐγγίζης» (Ἰω. 20, 17), σταμάτησε μακρῶς, δείξε σεβασμόν πρὸς τόν Λόγον, ἀλλά μή λυπηθῆς. Διότι γνωρίζει εἰς ποίους θά ἐμφανισθῆ πρώτα.

Βοήθησε τήν Εὐαν, ἡ ὁποία ἔπεσε πρώτη, νά χαιρετήσῃ καί πρώτη τόν Χριστόν καί νά τό ἀνακοινώσῃ εἰς τούς μαθητάς (Ἰω. 20, 14 καί 18). Γίνε Πέτρος ἢ Ἰωάννης καί σπεῦσε εἰς τόν τάφον, τρέχων μαζί ἢ προπορευόμενος (Ἰω. 20, 4) καί συναγωνιζόμενος εἰς τόν καλόν συναγωνισμόν. Καί ἂν σέ προλάβῃ εἰς τήν ταχύτητα, νίκησέ τον μέ τήν συστηματικότητά σου καί μήν ἀρκεσθῆς μόνον νά πλησιάσῃς τό μνημεῖον, ἀλλά νά εἰσέλθῃς καί μέσα (Ἰω. 20, 5-6). Καί ἂν λείψῃς, ὅπως ὁ Θωμᾶς, ἀπό τήν συγκέντρωσιν τῶν μαθητῶν εἰς τούς ὁποίους ἐμφανίζεται ὁ Ἰησοῦς, ὅταν Τόν ἴδῃς, ἄς μήν ἀπιστήσῃς (Ἰω. 20, 24 ἐ.). Καί ἂν ἀπιστήσῃς, πίστευσε εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι σοῦ τό λέγουν. Ἐάν δέ δέν τούς πιστεύσῃς οὔτε αὐτούς, ἄς πεισθῆς ἀπό τά σημάδια τῶν καρφιῶν. Ἐάν κατεβαίνῃ εἰς τόν Ἄδην, κατέβα μαζί Του. Γνώρισε καί τά ἐκεῖ μυστήρια τοῦ Χριστοῦ, ποῖον εἶναι τό σωτηριῶδες σχέδιον τῆς διπλῆς καταβάσεως καί ποῖος ὁ λόγος τῆς: Σώζει μέ τήν ἐμφάνισίν Του ἐκεῖ τούς πάντας, ἢ καί ἐκεῖ σώζει μόνον ἐκείνους οἱ ὁποῖοι Τόν πιστεύουν;

25. Καί ἂν ἀνεβαίνῃ εἰς τούς οὐρανοῦς, ἀνέβα μαζί Του. Ἐντάξου εἰς τούς ἀγγέλους οἱ ὁποῖοι Τόν προπέμπουν ἢ εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι Τόν ὑποδέχονται. Πρόσταξε νά σηκωθοῦν αἱ πύλαι καί νά γίνουν ὑψηλότεραι (Ψαλμ. 23, 7), διά νά ὑποδεχθοῦν πῶς μεγαλόπρεπα Ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἐπιστρέφει ἀπό τό πάθος. Ἀπάντησε εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀποροῦν διά τό σῶμα καί τά σύμβολα τοῦ Πάθους, μέ τά ὁποῖα ἀνέρχεται, ἐνῶ δέν τά εἶχε μαζί Του ὅταν εἶχε κατέβῃ, καί οἱ ὁποῖοι διά τόν λόγον αὐτόν ἐρωτοῦν νά μάθουν «ποῖος εἶναι αὐτός ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης;», ὅτι εἶναι «Κύριος κραταιός καί δυνατός» (Ψαλμ. 23, 7-8) μέ ὅλα ὅσα ἀνέκαθεν ἔχει κάνει καί μέ ὅσα κάνει καί μέ τόν τωρινόν πόλεμον καί τήν περίλαμπρον νίκην Του πρὸς χάριν τῆς ἀνθρωπότητος, καί δῶσε εἰς τήν διπλῆν ἐρώτησιν διπλῆν τήν ἀπάντησιν. Καί ἂν ἀποροῦν λέγοντες, συμφώνως πρὸς τήν δραματικήν προφητείαν τοῦ Ἡσαΐου, «ποῖος εἶναι αὐτός ὁ ὁποῖος ἔχει ἔλθει ἀπό τήν Ἐδῶμ (Ἠσ. 63, 1) καί ἀπό τά γῆϊνα πράγματα;», ἢ «διατί εἶναι κόκκινα τά ἐνδύματα ἐκείνου ὁ ὁποῖος δέν ἔχει οὔτε αἷμα οὔτε σῶμα, ὡσάν νά ἔχη ἔλθει ἀπό πατητῆρι καί νά ἔχη πατήσῃ ὀλόκληρον πατητῆρι γεμᾶτον ἀπό σταφύλια;» (Ἠσ. 63, 2), νά τούς ἐκθειάσῃς τήν ὠραιότητα τῆς στολῆς τοῦ σώματος τό ὁποῖον ἔχει πάθῃ καί τό

ὁποῖον ἔχει καλλωπισθῆ ἀπό τό Πάθος καί ἔχει ἀποκτήσει ἀπό τήν Θεότητα τήν λαμπρότητα ἐκείνην ἀπό τήν ὁποῖαν δέν ὑπάρχει τίποτε πιό ἐπιθυμητόν καί πιό ὠραῖον.

26. Τί θά μᾶς εἶπουν δι' αὐτά οἱ συκοφάνται, οἱ πικρόχολοι ἐλεγκταί τῆς Θεότητος, οἱ κατήγοροι ἐκείνων τά ὁποῖα ἐπαινοῦνται, οἱ σκοτεινοί ἐν σχέσει πρός τό φῶς, οἱ ἀστοιχείωτοι ἐν σχέσει πρός τήν σοφίαν, ἐκεῖνοι χάριν τῶν ὁποίων ἀπέθανεν ὁ Χριστός χωρίς νά ζητήσῃ ἀντάλλαγμα, τά ἀχάριστα δημιουργήματα, τά πλάσματα τοῦ πονηροῦ; Κατηγορεῖς τόν Θεόν διὰ τήν εὐεργεσίαν Του; Διὰ τοῦτο εἶναι μικρός, ἐπειδή ἐταπεινώθη πρός χάριν σου; Ἐπειδή ὁ καλός Ποιμὴν, ὁ Ὅποῖος δίνει καί τήν ψυχὴν Του διὰ τά πρόβατα (Ιω. 10, 11), ἦλθε πρός τό πρόβατον τό ὁποῖον εἶχε χαθῆ (βλ. Λουκ. 15, 4-10), ἐπάνω εἰς τούς λόφους καί τά βουνά εἰς τά ὁποῖα ἐθυσίαζες (πρβλ. Ὡσ. 4, 13), καί ἀφοῦ τό εὔρε τό ἐσήκωσεν ἐπάνω εἰς τούς ὠμούς Του, ἐπάνω εἰς τούς ὁποίους ἐσήκωσε καί τόν Σταυρόν, καί τό ἐπανάφερεν εἰς τήν οὐρανίαν ζωὴν καί ἀφοῦ τό ἀνύψωσεν ἐκεῖ τό ἔβαλεν εἰς τήν ἰδίαν θέσιν μέ ἐκεῖνα τά ὁποῖα εἶχαν μείνει ἐκεῖ;

Τόν κατηγορεῖς ἐπειδή ἦναψε λύχνον, τήν ἰδίαν τήν σάρκα Του, καί ἐσκούπισε τήν οἰκίαν (καθαρίζων τόν κόσμον ἀπό τήν ἁμαρτίαν) καί ἀνεζήτησε τήν δραχμὴν, τήν εἰκόνα δηλαδή τοῦ Θεοῦ ἡ ὁποῖα εἶχε καταχωνιασθῆ ἀπό τά πάθη, καί ἐπειδή συγκεντρώνει διὰ τήν εὐρεσιν τῆς δραχμῆς τὰς φιλικὰς πρός Αὐτόν δυνάμεις, τὰς ὁποίας εἶχε μύσει καί εἰς τό μυστήριον τῆς σωτηρίας, καί τὰς κάνει μετόχους εἰς τήν χαράν Του; Τόν κατηγορεῖς ἐπειδή τόν λύχνον, ὁ ὁποῖος ἐτοιμάζει τόν δρόμον, καί ὁ ὁποῖος ἐτοιμάζει εἰς τόν Κύριον λαόν ἐκλεκτόν καί καθαρίζει καί προετοιμάζει διὰ τό Πνεῦμα μέ τό ὕδωρ, τόν ἀκολουθεῖ τό ὑπέρλαμπρον Φῶς, τήν φωνήν τήν ἀκολουθεῖ ὁ Λόγος καί τόν ὁδηγόν τοῦ νυμφίου ὁ Νυμφίος; Δι' αὐτό κατηγορεῖς τόν Θεόν; Δι' αὐτά Τόν θεωρεῖς κατώτερον, ἐπειδή βάζει εἰς τήν μέσην Του τήν ποδιάν καί πλύνει τά πόδια τῶν μαθητῶν Του (Ιω. 13, 4) καί δείχνει τόν καλύτερον τρόπον νά ὑψωθῆ κανεῖς, δηλαδή τήν ταπεινώσιν; Ἐπειδή ταπεινώνεται χάριν τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποῖα ἔχει κυρτώσει πρός τά κάτω διὰ νά ἀνυψώσῃ μαζί του ἐκεῖνο τό ὁποῖον κλίνει πρός τά κάτω ἀπό τήν ἁμαρτίαν; Πῶς δέ δέν τόν κατηγορεῖς διὰ τό ὅτι γευματίζει μαζί μέ τούς τελώνας (Λουκᾶ 5, 27 ἔ.) καί εἰς τὰς οἰκίας τελωνῶν, καί ὅτι κάνει μαθητάς Του τελώνας διὰ νά κερδίσῃ καί Αὐτός κάτι; Τί δηλαδή; Τήν σωτηρίαν τῶν ἁμαρτωλῶν. Ὡσάν νά ἤμποροῦσε κανεῖς νά κατηγορήσῃ τόν ἰατρόν, ὅτι σκύβει μέ κατανόησιν

ἐπάνω εἰς τὰς πληγὰς καὶ ἀνέχεται τὴν δυσωδίαν, διὰ νὰ δώσῃ τὴν ὑγείαν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, ἢ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος σκύβει ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν ἐπάνω ἀπὸ τὸν βόθρον διὰ νὰ βγάλῃ ἀπὸ ἐκεῖ τὸ ζῶον τὸ ὁποῖον ἔχει πέσει μέσα (πρβλ. Δευτερον. 22, 4, Ματθ. 12, 11), ὅπως λέγει ὁ νόμος.

27. Ἀπεστάλη μὲν, ἀλλὰ ὡς ἄνθρωπος (ἐπειδὴ ἦτο διπλοῦς τὴν φύσιν), ἐπειδὴ καὶ ἔνιωσε κούρασιν καὶ ἐπέινασε καὶ ἐδίψασε καὶ ἐδάκρυσε κατὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους. Ἐάν δέ ἐστάλη καὶ ὡς Θεός, τί σέ ἐνοχλεῖ αὐτό; Τὴν θέλησιν τοῦ Πατρὸς, ἀπὸ τὸν Ὅποῖον προέρχεται, καὶ τὸν Ὅποῖον τιμᾷ ὡς ἀρχὴν ἄχρονον, νὰ τὴν θεωρῆς ὡς ἀποστολήν, καὶ νὰ μὴ πιστεύῃς ὅτι εἶναι κάτι τὸ ἀταίριαστον διὰ τὸν Θεόν. Ἐπειδὴ λέγεται καὶ ὅτι ἔχει παραδοθῆ, ἀλλὰ ἔχει γραφῆ ἐπίσης ὅτι ἔχει παραδώσει τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ ὅτι ἔχει ἀναστηθῆ ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ ἔχει ἀναληφθῆ, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἔχει ἀναστήσει τὸν ἑαυτὸν του καὶ ὅτι θὰ ἔλθῃ πάλιν. Ἐκεῖνα προέρχονται ἀπὸ τὴν θέλησιν τοῦ Πατρὸς, αὐτὰ ἀπὸ τὴν δύναμίν του. Σὺ δέ τὰ μὲν πρῶτα τὰ θεωρεῖς μειωτικά, τὰ δέ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἐξυψώνουν, τὰ παραβλέπεις. Καὶ τὸ ὅτι μὲν ἔπαθε, τὸ ὑπολογίζεις. Τὸ ὅτι δέ ἔπαθε μέ τὴν θέλησίν Του, δέν τὸ ἀναφέρεις.

Τί παθαίνει ἀκόμη καὶ τώρα ὁ Λόγος! Ἀπὸ ἄλλους μὲν τιμᾶται ὡς Θεός καὶ ταυτίζεται μέ αὐτόν, ἀπὸ ἄλλους δέ περιφρονεῖται, ἐπειδὴ εἶναι ἄνθρωπος, καὶ χωρίζεται ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἐναντίον ποίων νὰ ὀργισθῆ περισσότερο; Ἡ, καλύτερα, ποίους νὰ συγχωρήσῃ; Ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐνώνουν λανθασμένα, ἢ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι χωρίζουν; Διότι καὶ ἐκεῖνοι ἔπρεπε νὰ διαχωρίζουν καὶ τοῦτοι νὰ ἐνώνουν. οἱ μὲν μέ τὸν ἀριθμόν, οἱ δέ μέ τὴν Θεότητα. Ἐμποδίζεσαι ἀπὸ τὴν σάρκα; Αὐτό κάνουν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι. Μήπως τυχόν τὸν ὀνομάζεις καὶ Σαμαρείτην; Τὴν συνέχειαν ὅμως δέν θὰ τὴν ἀναφέρω (πρβλ. Ἰω. 8, 48).

Δέν πιστεύεις εἰς τὴν Θεότητα; Αὐτό δέν συμβαίνει οὔτε μέ τοὺς δαίμονας. Δύστυχε, πόσον πιὸ ἄπιστος εἶσαι ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς δαίμονας, καὶ πόσον πιὸ ἀχάριστος ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους! Ἐκεῖνοι τὴν ὀνομασίαν τοῦ Υἱοῦ τὴν ἐθεώρησαν ὡς ἔκφρασιν ἰσοτιμίας (πρβλ. Ἰω. 8, 19), διότι δέν ἐγνώριζαν ἀκόμη τὸν Θεόν ὁ ὁποῖος τὸν εἶχε στείλει. Διότι ἐπίστευαν μόνον ἀφοῦ ἐπάθαιναν. Σὺ δέ δέν δέχεσαι οὔτε τὴν ἰσότητα, οὔτε καὶ ἀναγνωρίζεις τὴν Θεότητα. Θὰ ἦταν καλύτερα διὰ σέ νὰ εἶσαι περιτετηγμένος καὶ νὰ εὐρίσκεσαι ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ δαίμονος, διὰ νὰ ἐκφρασθῶ κατὰ τρόπον ἀστεῖον, παρά νὰ κατέχεσαι ἀπὸ πονηρίαν καὶ ἀθεΐαν, ἐνῶ εἶσαι ὑγιής καὶ ἀπερίτμητος. Ἄλλ' ὅμως ὁ πόλεμος ἐναντίον τούτων ἢ ἄς σταματήσῃ, ἐάν βεβαίως θὰ ἠθελαν νὰ συνεισθοῦν ἔστω καὶ τὴν

τελευταίαν στιγμήν, ἢ ἄς ἀναβληθῆ, ἐάν δέν θέλουν νά συνετισθοῦν καί παραμένουν ὅπως ἔχουν. Πάντως ἐμεῖς δέν θά φοβηθοῦμεν τίποτε ἐνῶ θά ἀγωνιζώμεθα διά τήν Τριάδα, μέ σύμμαχόν μας τήν ἴδιαν τήν Τριάδα.

28. Τώρα δέ εἴμεθα πλέον ἀναγκασμένοι νά ἀνακεφαλαιώσωμεν ὡς ἐξῆς τόν λόγον. Ἔχομεν δημιουργηθῆ διά νά εὐεργετηθοῦμεν. Ἔχομεν εὐεργετηθῆ ἐπειδή ἔχομεν δημιουργηθῆ. Μᾶς παρεδόθη ὁ Παράδεισος διά νά εὐτυχήσωμεν. Ἐλάβαμεν τήν ἐντολήν, διά νά δοξασθῶμεν ἀφοῦ τήν φυλάξωμεν, ὄχι ἐπειδή τυχόν ἀγνοοῦσε ὁ Θεός ἐκεῖνο τόν ὁποῖον θά ἐγένετο, ἀλλά ἐπειδή ἤθελε νά μᾶς παραχωρήσῃ τό αὐτεξούσιον. Ἔχομεν ἐξαπατηθῆ, ἐπειδή μᾶς ἐφθόνησαν.

Ἔχομεν πέσει, ἐπειδή ἔχομεν παραβῆ τήν ἐντολήν, ἔχομεν ἀναγκασθῆ εἰς νηστείαν ἐπειδή δέν ἐνηστεύσαμεν καί μᾶς κατανίκησεν ἡ ἐπιθυμία τῆς γεύσεως τοῦ καρποῦ τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως. Διότι ἡ ἐντολή ἦτο παλαιά καί σύγχρονος μέ ἡμᾶς, ἓνα μέσον διαπαιδαγωγείας τῆς ψυχῆς καί σωφρονισμοῦ ἀπό τᾶς ἀπολαύσεις. Τήν ἐλάβαμεν δέ εὐλόγως διά νά ἀπολαύσωμεν, ἀφοῦ τήν τηρήσωμεν, ἐκεῖνο τό ὁποῖο ἐχάσαμεν ἐπειδή δέν τήν ἐτηρήσαμεν. Εἶχαμεν ἀνάγκην ἀπό Θεόν ὁ Ὅποῖος ἐσαρκώθη καί ἀπέθανε, διά νά ζήσωμεν. Ἔχομεν ἀποθάνει μαζί Του διά νά καθαρισθῶμεν. Ἔχομεν ἀναστηθῆ μαζί Του ἐπειδή ἔχομεν συναποθάνει καί ἔχομεν δοξασθῆ ἐπειδή ἔχομεν συναναστηθῆ.

29. Πολλά μέν λοιπόν εἶναι τά θαύματα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Ὁ Θεός σταυρώνεται, ὁ ἥλιος σκεπάζεται ἀπό σκότος καί κατόπιν ἀνατέλλει πάλιν (διότι ἔπρεπε καί τά δημιουργήματα νά συμπάσχουν μέ τόν Δημιουργόν), τό καταπέτασμα τοῦ ναοῦ σχίζεται (Λουκ. 23, 44-45, Ματθ. 27, 51), αἷμα καί ὕδωρ χύνεται ἀπό τήν πλευράν (Ἰω. 19, 34) (τό μέν ἐπειδή ἦτο ἄνθρωπος, τό δέ ἐπειδή ἦτο ἀνώτερος ἀπό τόν ἄνθρωπον), ἡ γῆ συγκλονίζεται, αἱ πέτραι σχίζονται πρὸς χάριν τῆς Πέτρας (Ματθ. 27, 51, Α' Κορ. 10, 4), οἱ νεκροί ἀνασταίνονται (Ματθ. 27, 52), ὡς ἀπόδειξις διά τήν τελευταίαν καί κοινήν Ἀνάστασιν. Τά σημεῖα δέ τά ὁποῖα ἐγίναν εἰς τόν τάφον καί τά μετά τήν ταφήν (Ματθ. 28, 1 ἐ., Μάρκ. 16, 1 ἐ., Λουκ. 24, 1 ἐ. καί Ἰω. 20, 1 ἐ.), ποῖος θά ἤμποροῦσε νά τά ἐξυμνήσῃ ἐπαξίως; Τίποτε δέ δέν εἶναι ἰσάξιον μέ τό θαῦμα τῆς σωτηρίας μου. Ὀλίγαι σταγόνες αἵματος αἱ ὁποῖαι ἀναδημιουργοῦν ὀλόκληρον τόν κόσμον καί γίνονται ὡσάν χυμός γάλακτος δι' ὅλους τούς ἀνθρώπους καί μᾶς συνδέουν καί μᾶς συγκεντρώνουν εἰς ἓνα σύνολον.

30. Ἀλλά, ὦ Πάσχα, τό μέγα καί ἱερόν, τό ὁποῖον καθαρίζεις ὀλόκληρον τόν κόσμον! Διότι θά σοῦ ὁμιλήσω ὡσάν νά ἦσουν ἔμψυχον.

Ὡ Λόγε τοῦ Θεοῦ καί Φῶς καί Ζωή καί Σοφία καί Δύναμις! Διότι χαίρομαι μέ ὅλα Σου τά ὀνόματα. Ὡ γέννημα καί κίνησις καί σφραγίς τοῦ μεγάλου νοῦ! Ὡ Λόγε, ὁ ὁποῖος κατανοεῖσαι καί, ἄνθρωπε, ὁ ὁποῖος φαίνεσαι, καί ὁ ὁποῖος φέρεις τά πάντα συγκεντρωμένα εἰς τόν λόγον τῆς δυνάμεώς σου! Τώρα μέν ἄς δεχθῆς τόν λόγον αὐτόν ὄχι ὡς τόν πρῶτον καί καλύτερον καρπόν τῆς καρποφορίας μας, ἀλλά ὡς συμπλήρωμά της ἴσως, εὐχαριστήριον ἀλλά καί συγχρόνως παρακλητικόν, διά νά μὴν ὑποφέρωμεν διά τὰς ἐντολάς Σου τίποτε περισσότερο ἐκτός ἀπό τά ἀναγκαῖα καί τούς ἱερούς κόπους καί πόνους, μέ τούς ὁποῖους ἔχομεν ζήσει μέχρι σήμερον.

Καί ἄς σταματήσῃς τήν τυραννίαν τοῦ σώματος ἐναντίον μας (βλέπεις πόσον μεγάλη εἶναι, Κύριε, καί πόσον μᾶς γονατίζει!), ἢ τήν κρίσιν Σου, ἐάν πρόκειται νά καθαρισθῶμεν ἀπ' αὐτό. Ἐάν δέ φθάσωμεν ἐπαξίως εἰς τό ποθούμενον τέρμα καί γίνωμεν δεκτοί εἰς τὰς οὐρανίους σκηνάς, θά Σοῦ προσφέρωμεν μέ προθυμίαν θυσίας δεκτάς εἰς τό ἅγιόν Σου θυσιαστήριον, ὦ Πάτερ καί Λόγε καί Ἅγιον Πνεῦμα, ἐπειδή εἰς Σέ ὀφείλεται κάθε δόξα, τιμή καί ἐξουσία εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Αμήν.

Πηγή : <https://www.imsn.gr/>